

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra občanského práva

Notář a civilní proces

Diplomová práce

Jakub Straděj

Vedoucí diplomové práce:

doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Praha, listopad 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 28. listopadu 2012

Obsah

Úvod.....	1
1. Notář v českém právním prostředí.....	3
1.1 Stručná historie notářské profese.....	3
1.2 Pojem notáře a jejich profesní organizace.....	3
2. Činnost notáře a vztah k civilnímu procesu.....	6
3. Notář a řízení o dědictví.....	11
3.1 Notář jako soudní komisař a jeho úloha v řízení o dědictví.....	11
3.1.1 Pověření notáře.....	11
3.1.2 Úkony soudního komisaře.....	12
3.2 Průběh dědického řízení.....	13
3.3 Odměna notáře.....	15
3.4 Shrnutí.....	16
4. Notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti.....	16
4.1 Náležitosti notářského zápisu obecně.....	17
4.2 Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti jako exekuční titul.....	19
4.3 Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti jako evropský exekuční titul.....	20
4.4 Notářský zápis dle ustanovení § 71a odst. 1 notářského řádu.....	21
4.4.1 Charakteristika.....	21
4.4.2 Náležitosti.....	22
4.5 Notářský zápis dle ustanovení § 71a odst. 2 notářského řádu.....	23
4.5.1 Charakteristika.....	23
4.5.2 Náležitosti.....	25
4.6 Notářský zápis dle ustanovení § 71b notářského řádu.....	26
4.6.1 Charakteristika.....	26
4.6.2 Náležitosti.....	28
4.7 Soudní přezkum.....	32
4.8 Odměna notáře.....	34
4.9 Exekutorské zápisy se svolením k vykonatelnosti.....	36
4.9.1 Současná právní úprava.....	37
4.9.2 Právní úprava exekutorských zápisů de lege ferenda.....	38
4.10 Právní úprava na Slovensku.....	40
4.11 Shrnutí.....	42
5. Právní pomoc notáře v souvislosti se zápisem společnosti do obchodního rejstříku.....	43
5.1 Obecně o právní pomoci notáře.....	44
5.2 Zápis společnosti do obchodního rejstříku a úloha notáře.....	47
5.2.1 Vyhotovení zakladatelského dokumentu a souvisejících listin.....	47
5.2.2 Rejstříkové řízení a úloha notáře.....	48
5.3 Právní úprava de lege ferenda – rejstříkový zákon.....	49
5.4 Odměna notáře za právní pomoc.....	51
Závěr.....	53
Použité prameny a literatura.....	56
Resumé.....	63

Úvod

Notářství v naší zemi prošlo v historii postupným vývojem a z notářů jako státních orgánů se na začátku devadesátých let minulého století opět stali příslušníci svobodného právníckého povolání nadaní určitými veřejnými pravomocemi tak, jak je známe i dnes. Stále však, také vzhledem k některým poměrně specifickým principům a pravidlům příznačným právě jen pro notářství, ve společnosti přetrvává názor, že notářská profese se vyznačuje konzervativností, uzavřeností a je určena jen pro vyvolené.

Během svých studií na právnické fakultě jsem využil příležitosti praxe v notářské kanceláři, mohl jsem se tak podílet na přípravě notářských zápisů a dalších listin a lépe jsem proto také pochopil, jakým způsobem notář a jeho pracovníci při výkonu svého povolání fungují a jakými zásadami se řídí. Notářství mě postupem času oslovilo, nejvíce mě ale překvapilo, jak široký je záběr notářovy činnosti. Kromě obvyklého ověřování listin a podpisů či sepisování notářských zápisů v oblasti občanskoprávních vztahů hrají notáři významnou roli i v právu obchodních společností a obchodních vztazích. Nezanedbatelná je jejich úloha i v oblasti některých nesporných řízení, zejména v řízení o dědictví. Také tyto důvody mě vedly k rozhodnutí vybrat si pro zpracování diplomové práce téma „Notář a civilní proces“.

Tato práce, jež rozdělena do pěti samostatných kapitol, si všímá postavení notářů v českém právním prostředí a jejím hlavním cílem je analyzovat činnosti notáře, ve kterých se projevuje výrazná souvislost s civilním právem procesním a civilním procesem jako takovým. Po úvodních dvou kapitolách obecnějšího rázu následuje konkrétní charakteristika jednotlivých činností, ve kterých lze spatřovat výrazné svázání notáře a civilního procesu. V každé části se vždy pro zvýšení zajímavosti snažím vysvětlit na praktickém příkladu způsob vypočítání odměny notáře za provedené úkony a také hodnotím navrhovanou právní úpravu, jejíž vstup v platnost se očekává v budoucnosti.

První kapitola této práce se kromě stručného vyličení historických kořenů věnuje vysvětlení základních pojmů a principů v oblasti notářství. Rovněž považuji za nezbytné vyjasnit předpoklady pro jmenování do funkce a systém samosprávy, na kterém je notářská profese organizována.

Ve druhé části diplomové práce podrobněji vyjmenovávám jednotlivé činnosti notáře v pořadí, v jakém jsou uvedeny v příslušných úvodních ustanoveních současného notářského řádu. Definuji pak pojem civilního procesu a propojuji jej s konkrétními činnostmi notáře, čímž je vytvořen logický základ pro navazující tři kapitoly.

Spíše než o podrobný popis průběhu a výsledku řízení o dědictví se ve třetí kapitole snažím věnovat aspektům, které mají kontext s úlohou notáře jako soudního komisaře. Zaměřuji se proto hlavně na jeho pověření soudem, na prováděné úkony v dědickém řízení či vedení centrálních evidencí Notářskou komorou České republiky. V závěru uvádím postup, jakým se vypočítává odměna soudního komisaře.

Notářské zápisy se svolení k vykonatelnosti mě velice zaujaly, jedná se o velmi specifický právní institut, který má dalekosáhlé dopady v řízení exekucím. Také proto je čtvrtá kapitola věnovaná této problematice nejrozsáhlejší. Rozdělil jsem ji do jedenácti podkapitol, přičemž první tři z nich, kromě uvedení náležitostí všech notářských zápisů o právním úkonu, zmiňují zápisy, jež mohou být (evropským) exekucím titulem. Následuje charakteristika všech tří typů vykonatelných notářských zápisů s tím, že největší důraz je kladen na tradiční dohodu podle ustanovení § 71b notářského řádu. Po podkapitole věnované soudnímu přezkumu za použití konkrétních vymyšlených příkladů vysvětluji způsob stanovení odměny notáře za sepsání notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti. V souvislosti s aktuálním vývojem legislativního procesu v České republice jsem považoval za vhodné, abych se v mé práci věnoval a rovněž zhodnotil obdobné vykonatelné zápisy sepsované soudními exekutory. Čtvrtá kapitola je zakončena srovnáním s právní úpravou na Slovensku a krátkým shrnutím.

Závěrečná část se zabývá právní pomocí poskytovanou v souvislosti s notářskou činností. Zaměřuji se zejména na oblast zakládání obchodních společností a družstev a následné řízení o zápisu údajů do obchodního rejstříku, ve kterém jsou účastníci často zastupováni právě notářem. S výhledem na očekávanou rekonstrukci soukromého práva od roku 2014 jsem do své práce zahrnul i úvahy a hodnocení plánovaného zákona o obchodním rejstříku. Na konci je opět zařazena podkapitola věnující se odměňování notáře.

Tato diplomová práce vychází z právního stavu ke dni 1. listopadu 2012.

1. Notář v českém právním prostředí

1.1 Stručná historie notářské profese

I když historie notářského povolání sahá až do antického Říma, kde působili soukromí úředníci sepisující listiny (tabellio), nejpodstatnější je pro nás vývoj notářství v období 11. století v italské Bologni. Vzniká zde zvláštní notářská škola a odtud také pochází pojem latinský neboli klasický notář, jako základ kontinentálního pojetí notářství, které se postupně v souvislosti s recepcí římského práva rozšířilo po celé Evropě.

Pro české země je typický a zřejmý silný vliv práva rakouského. Ačkoliv byly císařskými patenty vydány notářské řády už v letech 1850 a 1855, z historického hlediska má největší význam rakouský notářský řád z roku 1871 (zákon č. 75/1871 ř.z.). Na našem území platil i po vzniku Československé republiky, a to až do přijetí nového zákona o notářství v roce 1949, tedy téměř osmdesát let, a v úpravě řady podstatných institutů se příliš neodlišuje od současného českého notářského řádu.

V návaznosti na velké politické změny došlo k vytvoření již zmíněného notářského řádu z roku 1949 (zákon č. 201/1949 Sb.) a na něj navazujícího nařízení ministra spravedlnosti (č. 202/1949 Sb.), čímž došlo k převratnému zásahu do notářského stavu. Notářství ztrácí svůj podnikatelský charakter, přestává být svobodným povoláním a stává se vlastně státním orgánem. Pozbylo tak velkou část své nezávislosti a důvěru veřejnosti v nestrannost notářů.

K obnovení tradičního kontinentálního pojetí a principů notářství došlo až po společenských změnách v roce 1989 a celý tento proces byl dovršen schválením zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), který vstoupil v účinnost dne 1. ledna 1993 a po několika zásadních novelizacích platí dodnes.

1.2 Pojem notáře a jejich profesní organizace

Notář je v českém právním řádu definován jako *fyzická osoba splňující předpoklady podle notářského řádu, kterou stát pověřil notářským úřadem*¹. Jím se

¹ Ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

rozumí soubor pravomocí k výkonu notářství a další činnosti stanovené zákonem trvale spojený s místem výkonu této činnosti².

Notáři jsou tedy právníckou profesí fungující na podnikatelském principu jako svobodné povolání, avšak s tím, že stát v tento stav projevuje důvěru a přenechává mu část svých pravomocí, takže můžeme u výkonu notářství spatřovat i částečnou funkci veřejného úředníka, nikoliv však státního orgánu. Současně si také stát prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti ponechává vliv a kontrolu nad rozhodováním o počtu a rozmístění notářských úřadů, a to zejména za účelem zajištění dostupnosti notářských služeb pro veřejnost, především z geografického hlediska.

Přestože ve vzdálenější, ale také v poměrně nedávné minulosti existovaly myšlenky o jejich zrušení, notáři si po obnovení klasického pojetí notářství během uplynulých dvaceti let vypracovali stabilní postavení v rámci jednotlivých právníckých profesí. Právě rozdělení činností a úkolů mezi jednotlivá právníká povolání a zamezení jejich prolínání by mělo být jedním z důležitých hledisek pro zákonodárce při vytváření nových právních norem.

Vycházíme z principu, že soudce stojí nad stranami (rozhoduje o právu), advokáti stojí za stranami (zastupují a hájí) a notář působí mezi stranami k zabezpečení jejich vzájemných soukromoprávních vztahů a nároků. Z uvedeného můžeme vyvodit i základní zásady notářské činnosti, které se vyznačují určitou specifičností.

Jako první bych jmenoval zásadu prevence. Vychází už ze samotného poslání notářství, kterým je předcházet případným sporům (respektive usnadnit proces, kdyby k nim přesto došlo). Notář působí v souladu se zákonem tak, aby zajistil účastníkům právní jistotu, a to především prostřednictvím sepisování veřejných listin, které se od těch soukromých odlišují tím, že jsou nadány veřejnou vírou (tzv. fides publica) a v civilním procesu zastávají zvláštní postavení (srov. ustanovení § 134 občanského soudního řádu).

Celou činností notáře by měl prostupovat i princip poučovací a poradenský. Komunikace s lidmi, poskytování informací a výběr nejvhodnějšího způsobu řešení totiž vyplývá z chápání této profese jako veřejné služby.

S výše uvedeným souvisí i v právním řádu nezakotvený, avšak neméně důležitý princip etiky, který plyne z celkového charakteru notářství.

² Ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

Ačkoliv jsou notáři nezávislý stav a vykonávají svobodné povolání, nelze přehlédnout jisté a eminentní působení státní moci, projevující se státním dohledem nad notářskou činností podle § 2 notářského řádu, stanovením pevného notářského tarifu a hlavně výše popsaným určováním počtu notářských úřadů založených na územním principu.

Právě pevně stanovený počet notářů, označovaný jako *numerus clausus*, a vázanost jejich úřadu na určité území obvodu okresního soudu, je pravidlem poněkud zvláštním, avšak tolik typickým pro notářství, majícím své opodstatnění. Je jím zabezpečení dosažitelnosti služeb notáře pro veřejnost v každé části naší země. Tak zvaný územní princip, vždy užívaný při pověření soudního komisaře v dědickém řízení, se ale neuplatňuje pokaždé stoprocentně. Notář totiž může například sepsat notářský zápis či provádět jiné úkony i na jiném území, než pro které byl jmenován. Dokonce si může zavést úřední dny mimo notářskou kancelář i mimo své sídlo, kdekoliv na území České republiky (ustanovení § 12 notářského řádu).

I když jmenování do uvolněného notářského úřadu náleží podle zákona ministři spravedlnosti, těžiště výběru vhodného uchazeče, který musí splňovat zákonné předpoklady (občanství České republiky, plná způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, právnické vysokoškolské vzdělání, alespoň pětiletá notářská praxe a složení notářské zkoušky), spočívá v konkurzu vyhlašovaném a organizovaném Notářskou komorou České republiky.

Z hlediska organizačního fungují notáři na principu profesní samosprávy. Každý z notářů je povinně členem jejich samosprávných orgánů - notářských komor, které jsou zřízeny na územním principu v obvodu každého krajského soudu. Jejich základním úkolem je podle komentářové literatury *péče o řádný výkon notářských pravomocí*, což činí *formou organizační, evidenční, vzdělávací a kontrolní činnosti*.³ Mezi orgány regionálních komor řadíme kolegium (nejvyšší orgán), prezidium (výkonný a řídicí orgán), prezidenta (statutární orgán) a revizní komisi (orgán kontrolující činnost prezidenta a plnění usnesení kolegia).

Druhým stupněm soustavy orgánů notářské samosprávy je Notářská komora České republiky, která kromě organizování notářských zkoušek, konkurzů a odborného vzdělávání působí také navenek, neboť je řádným členem Mezinárodní unie latinského

³ BÍLEK, P., DRÁPAL, L., JINDŘICH, M., WAWERKA, K. *Notářský řád a řízení o dědictví*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 100. ISBN 978-80-7400-181-9.

notářství (UINL) a reprezentuje českou notářskou profesi i za hranicemi. Jejími orgány jsou sněm (nejvyšší orgán), prezidium (výkonný a řídicí orgán), prezident (statutární orgán), revizní komise a kárná komise.

2. Činnost notáře a vztah k civilnímu procesu

Činnost notáře je podle prvního paragrafu notářského řádu legislativní zkratkou pro výkon notářství a další činnosti stanovené zákonem. Blíže je specifikována v ustanoveních § 2, § 3 a § 4 notářského řádu. Notář vykonává tuto činnost za předem pevně stanovenou úplatu a zásadně je při jejím výkonu nezávislý.

Lze tedy říci, že notář může kromě notářské činnosti podle § 2 notářského řádu v souvislosti s ní v rámci další činnosti poskytovat právní pomoc (ustanovení § 3 notářského řádu) a dále vykonávat i jinou činnost, pokud tak stanoví notářský řád nebo zvláštní zákon (ustanovení § 4 notářského řádu).

Výkonem notářství, jež bylo jako pojem do notářského řádu výslovně zakotveno až zákonem č. 7/2009 Sb. (tzv. souhrnná novela občanského soudního řádu a dalších souvisejících zákonů), rozumíme *sepisování veřejných listin o právních úkonech, osvědčování právně významných skutečností a prohlášení, přijímání listin do úschovy a dále přijímání peněz a listin do úschovy za účelem jejich vydání dalším osobám*⁴. Ve všech těchto činnostech, označovaných legislativní zkratkou v **§ 2 notářského řádu** jako „**notářská činnost**“, je notář nezastupitelný. Zejména první dva jmenované (sepisování veřejných listin a osvědčování) zcela naplňují obsah notářství a jsou jedním z důvodů vzniku a existence notářů v České republice jako samostatné právnické profese.

Zákon č. 7/2009 Sb. rovněž u tzv. notářské činnosti výslovně zavedl zásadu nestrannosti, která byla do té doby jen dovozována z jiných principů obsažených v notářském řádu a která by měla být základním kamenem úpravy notářství v kontinentálním typu práva.

Při sepisování notářských zápisů o právních úkonech musí notáři věnovat velkou pozornost dodržení všech zákonných náležitostí a předepsané formy. Teprve pak je takový zápis veřejnou listinou a má v souladu s ustanovením § 134 občanského soudního řádu v případném soudním řízení vyšší důkazní sílu.

⁴ Ustanovení § 2 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

Notář, jako nestranná osoba nadaná veřejnou vírou ve svou činnost, kromě poskytnutí rovnocenného právního poučení dodává projevům vůle účastníků kvalifikovanou písemnou formu a prostřednictvím vytvoření veřejné listiny naplňuje smysl notářství - zabezpečit veřejnosti a společenským vztahům právní jistotu a působit preventivně tak, aby se předcházelo potenciálním sporům. Zde leží hlavní těžiště uplatňování principů notářství. Někdy dokonce zákon předepisuje formu notářského zápisu jako jedinou možnou (například modifikace společného jmění manželů dle § 143a občanského zákoníku, poslední vůle nezletilého, který dovršil 15. rok, dle § 476d občanského zákoníku, zakladatelská smlouva akciové společnosti dle § 57 obchodního zákoníku apod.).

Dalším významným druhem notářské činnosti je osvědčování právně významných skutečností a prohlášení. Uvedenému je v šesté části notářského řádu věnován samostatný oddíl (potažmo oddíly dva - obecnější oddíl třetí a dále oddíl čtvrtý o zvláštních pravidlech osvědčování rozhodnutí orgánů právnických osob), kde jsou na začátku demonstrativně vyjmenovány různé druhy prováděných osvědčení.

Nejčastěji se v běžném životě občané setkají pravděpodobně s tak zvanou vidimací, tj. ověření shody opisu s listinou, z níž byl pořízen, nebo legalizací, tedy ověřováním pravosti podpisu. Z pohledu podnikatelů a obchodního práva je však zřejmě nejdůležitějším notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby. V uplynulých více než deseti letech se značně zvýšil počet záležitostí, kde se o rozhodnutí orgánu obchodní společnosti vyžaduje pořízení notářského zápisu. Může jít například o rozhodování o změně obsahu společenské smlouvy u společnosti s ručením omezeným, vyslovení souhlasu s rozdělením či převodem obchodního podílu, rozhodnutí o zvýšení nebo snížení základního kapitálu a podobně (srov. ustanovení § 127 odst. 4 a § 141 obchodního zákoníku). Vzhledem k tomu, že se jedná o poměrně specifický druh osvědčování, náležitosti a předpoklady pro sepsání tohoto notářského zápisu jsou zvlášť upraveny v ustanoveních § 80a až § 80g notářského řádu.

Notářský řád kromě výše popsaného navíc zmiňuje mimo jiné i osvědčení o předložení listiny, protesty směnek a jiných listin, osvědčení o průběhu valných hromad a schůzí právnických osob (například osvědčení průběhu ustavující schůze družstva), osvědčení o tom, že je někdo naživu, osvědčení o prohlášení a jiných skutkových dějů a stavu věcí. Notářům je umožněna rovněž autorizovaná konverze

dokumentů a osvědčování výstupů z informačního systému veřejné správy (výpisy z obchodního rejstříku, z katastru nemovitostí atd. v rámci tzv. kontaktního místa Czech POINT).

Je třeba ještě dodat, že notář na žádost osvědčí určitou skutečnost nebo prohlášení pouze za podmínky, že mají právní význam (skutečnosti nebo prohlášení, jež mají být osvědčeny, by mohly být podkladem pro uplatňování práv nebo by jimi mohly být způsobeny právní následky).

Pod pojem notářská činnost spadají i notářské úschovy. Musíme je však důsledně rozlišovat od tak zvaných solučních úschov, prováděných za účelem splnění závazku a upravených jako zvláštní nesporné řízení v ustanovení § 185a a násl. občanského soudního řádu.

Notáře můžeme požádat buď o přijetí listiny (cenného papíru, závěti a dalších) do úschovy, jejímž účelem není její vydání dalším osobám, nebo o úschovu peněz či listiny za účelem jejich vydání určenému příjemci. V praxi bývají nejčastější notářské úschovy peněz za účelem zajištění závazku v souvislosti s kupní smlouvou o převodu nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí.

V souvislosti s notářskou činností jako činností veřejnou, kde notář vykonává zákonem přenesené pravomoci státu a jeho úkony jsou nadány veřejnou vírou, umožňuje ustanovení **§ 3 notářského řádu** v rámci další činnosti poskytování vyjmenované **právní pomoci**. Je patrné, že se zde vyskytuje řada odlišností, ať už v zásadách notářství, vztahu mezi notářem a klientem žádajícím o právní pomoc nebo ve stanovení odměny notáře. Podrobněji je vše vyloženo v závěrečné kapitole této práce.

Úprava obsažená v **§ 4 notářského řádu** mající formu odkazu na zvláštní zákon, resp. jiná ustanovení notářského řádu, opravňuje notáře k vykonávání i **jiné činnosti**. Takovým zvláštním zákonem pověřujícím k další činnosti se myslí především občanský soudní řád, může jím však být kupříkladu i občanský zákoník (v souvislosti se zápisem do Rejstříku zástav), zákon o informačních systémech veřejné správy⁵ nebo zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů⁶.

Jako první v oblasti jiné další činnosti musím jmenovat působení notáře jako soudního komisaře pověřeného k úkonům v řízení o dědictví podle občanského

⁵ Zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů

⁶ Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů

soudního řádu. Dále lze zmínit také provádění zápisů a výmazů zástavního práva v Rejstříku zástav. Nezanedbatelné je i zařazení všech notářů mezi tzv. kontaktní místa veřejné správy v rámci projektu Czech POINT (Český Podací Ověřovací Informační Národní Terminál).

Z předchozích odstavců je zřejmé, že sféra činnosti notáře je velice široká, rozsáhlejší než by se mohlo jevit na první pohled. Kromě hmotněprávních předpisů ji totiž z velké části ovlivňuje i řada norem charakteru procesního.

Pražská vysokoškolská učebnice civilního práva procesního definuje **civilní proces** jako *soubor právních vztahů vznikajících v důsledku postupu (procesních úkonů) soudu a dalších procesních subjektů při poskytování ochrany soukromoprávním a některým jiným právním vztahům*⁷. Jinými slovy jej můžeme charakterizovat jako postup soudu a účastníků, jehož cílem je poskytnutí ochrany subjektivním právům a povinnostem.

Jedním z hlavních úkolů notářské profese je, aby v souladu se zákonem sloužila právní jistotě v oblasti soukromého (majetkového) práva a nedocházelo tak ke zbytečným konfliktům. Notáři, vedení principem prevence, provádějí svou činnost se záměrem zabránit případným sporům. Může se proto zdát, že nenajdeme příliš mnoho pojítek s občanským soudním řízením. Po podrobnějším zkoumání však shledáme, že ve skutečnosti je vazba notáře a civilního procesu neoddiskutovatelná. Notářství dnes funguje vedle ostatních právnických profesí jako zavedený institut a je třeba s ním počítat i v oblasti civilního práva procesního.

Notáři, ačkoliv nejsou subjekty řízení, mohou na základě zákona v civilním procesu vystupovat jako tak zvané osoby zúčastněné na řízení. Ustanovení § 25a občanského soudního řádu je totiž výslovně upravuje jako zástupce účastníka řízení na základě plné moci. Vystupují před soudem, jednají, podávají návrhy, ale činí tak nikoliv jménem svým, nýbrž jménem zastoupeného. Sami tedy nejsou nositeli procesních práv a povinností vztahujících se k předmětu řízení. Podobně jako advokátům jim lze udělit pouze tzv. procesní plnou moc, pro celé řízení. Bylo by však mylné se domnívat, že se dennodenně setkáváme v soudních síních s notáři konkurujícími advokátům, hájící zájmy svých klientů - účastníků sporných řízení. Zastupování je totiž notářům umožněno pouze ve v notářském řádu vyjmenovaných řízeních, navíc jen v souvislosti

⁷ WINTEROVÁ, A. et al.: *Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011, s. 34. ISBN 978-80-7201-842-0

s výkonem notářské činnosti. Vzhledem k tomu, že jde převážně o řízení nesporná, v úvahu připadá nejčastěji řízení ve věcech obchodního rejstříku.

Na rozdíl od zastupování účastníka řízení na základě plné moci, kde notář vystupuje spíše jako advokát řídící se pokyny svého klienta, v řízení o dědictví je jeho postavení diametrálně odlišné. Stát jej totiž v každé dědické věci podle předem stanovených pravidel prostřednictvím soudu pověřuje, aby jako soudní komisař provedl potřebné úkony. Pozice notářů je v tomto řízení klíčová. Zejména po tzv. souhrnné novele občanského soudního řádu z roku 2009 mají na starosti v podstatě celý průběh dědického řízení, provádí zásadně všechny úkony, jež by jinak v tomto nesporném řízení náležely soudu prvního stupně. Úkony soudního komisaře jsou ze zákona považovány za úkony soudu.

V českém právním řádu je upraven zvláštní druh notářského zápisu o právním úkonu, který může mít velice závažné důsledky ve vztahu k řízení vykonávacímu, respektive exekučnímu. Jedná se o notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti popsané v ustanoveních § 71a až § 71c notářského řádu. Od roku 2009 rozlišujeme tři typy těchto zápisů, všechny však při dodržení zákonných náležitostí působí stejné následky. Občanský soudní řád, stejně jako řád exekuční, je vyjmenovává mezi exekučními tituly, na základě kterých může být přímo nařízen a proveden výkon rozhodnutí (exekuce). Sepsání notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti slouží věřitelům jako významná alternativa k nalézacímu řízení před soudem, které pak vůbec nemusí proběhnout. Jestliže osoba povinná nesplní řádně a včas povinnost, k níž se v zápisu zavázala, může oprávněný rovnou přistoupit k vykonávacímu (exekučnímu) řízení.

Kromě zastupování účastníka v občanském soudním řízení na základě procesní plné moci zná ustanovení § 3 notářského řádu i další druhy právní pomoci. Také u nich musí být zachována podmínka, kterou je souvislost s výkonem notářství. Rád bych vyzdvihl právní pomoc notáře při zápisech obchodních společností a družstev do obchodního rejstříku, neboť se domnívám, že se jedná o běžnou činnost vykonávanou v notářských kancelářích.

Výše uvedeným činnostem notáře navázaným na civilní proces se budu věnovat v následujících třech kapitolách této diplomové práce.

3. Notář a řízení o dědictví

Řízení o dědictví, které se v právní teorii zařazuje mezi řízení nesporná, je vymezeno v ustanoveních § 175a až § 175ze občanského soudního řádu. Právní úprava spočívá na principech obligatornosti dědického řízení a ingerence státu do dědických právních vztahů. Každá smrt fyzické osoby má za následek zahájení dědického řízení a nezáleží tak na vůli případných dědiců či existenci majetku zemřelého. Usnesením totiž soud zahájí řízení z úřední povinnosti i bez návrhu vždy, jakmile se dozví, že někdo zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého. Stát vstupuje do majetkové sféry svých občanů a ovlivňuje uspořádání dědických vztahů. Cílem dědického řízení by mělo být zjištění jak případných dědiců, tak i majetku a dluhů zůstavitele, a také zabezpečení kontinuity majetkových vztahů v souladu s hmotným právem a principem, že se dědictví nabývá smrtí zůstavitele.

Právě v dědickém řízení projevuje stát do velké míry důvěru v notářství, když vzhledem k historickým tradicím a odbornosti notářů v této oblasti na ně prostřednictvím soudu přenáší pravomoc samostatně provádět úkony a rozhodovat v tomto nesporném řízení. Už v období minulého režimu připadalo projednávání dědické agendy do kompetencí tehdejšího státního notářství a postupně nabytých zkušeností v tomto okruhu činnosti se využívá i dnes v době notářství privatizovaného.

3.1 Notář jako soudní komisař a jeho úloha v řízení o dědictví

3.1.1 Pověření notáře

Stane-li se někdo účastníkem dědického řízení (§ 175b občanského soudního řádu), kontaktu s příslušníkem notářské profese se zpravidla nevyhne. Určitou zvláštností řízení o dědictví je, že soud na základě ustanovení § 38 odst. 1 občanského soudního řádu pověřuje notáře ve svém obvodu k tomu, aby jako soudní komisař samostatně prováděl za odměnu úkony v tomto řízení. Místně příslušný okresní soud⁸ tedy řízení sice zahajuje, ale další úkony v něm provádí jen ojedinele, neboť jeho další průběh má na starosti pověřený soudní komisař.

⁸ Uplatní se výlučná místní příslušnost podle ustanovení § 88 písm. j) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu

Soudní komisariát je při projednávání dědictví obligatorní, notáři mají být soudem pověřováni v každé dědické věci. Ačkoliv se účastníci často domnívají, že podobně jako například u sepisování notářského zápisu o právním úkonu (závěti) existuje možnost vybrat si konkrétního notáře pro vyřízení jejich dědické věci, skutečnost je odlišná. Pravidla pro pověřování notářů jsou pevně stanovena a vyplývají z ustanovení § 175a občanského soudního řádu. Ústavní princip zákonného soudece zakotvený v článku 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod můžeme přiměřeně vztáhnout i na soudního komisaře. Notáři podle notářského úřadu náležící do obvodu příslušného okresního soudu jsou rovnoměrně pověřováni na základě rozvrhu vydávaného předsedou krajského soudu, obdobně jako je tomu u přidělování věcí soudcům. Způsob výběru konkrétního notáře je jasně nastaven na každý kalendářní rok dopředu.

Návrh rozvrhu pověřování notářů je každoročně sestavován příslušnou regionální notářskou komorou a může být založen buď na principu obvodovém (obvod okresního soudu je rozdělen na určitý počet obvodů a notáři jsou pověřováni v závislosti na místě bydliště zůstavitele či dalších hledisek výlučné příslušnosti podle § 88 písm. j) občanského soudního řádu) nebo časovém (rozhodující je doba narození nebo smrti zůstavitele v rámci kalendářního roku), případně kombinuje oba systémy. Podrobnosti o rozvrhu jsou blíže upřesněny v jednacím řádu pro okresní a krajské soudy⁹.

Jelikož pověření soudního komisaře není soudním rozhodnutím, provede se pouze neformálním úkonem (záznamem ve spise, dopisem apod.) a nelze proti němu podat odvolání. Notář pověřený provedením úkonů může za podmínek stanovených v notářském řádu dále písemně pověřit k určitým činnostem svého koncipienta, notářského kandidáta nebo dalšího pracovníka.

3.1.2 Úkony soudního komisaře

Poté, co je řízení zahájeno a soudem pověřen konkrétní notář, může jako soudní komisař začít provádět jednotlivé úkony v řízení o dědictví. Vzhledem k tomu, že jde o veřejnou činnost, při které notář vykonává přenesené pravomoci státu, jeho úkony

⁹ Ustanovení § 99 až § 104 vyhlášky ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb. ze dne 23. prosince 1991, o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy

jsou považovány za úkony soudu a musí tak postupovat podle občanského soudního řádu.

Ještě výraznější posílení pozice soudního komisaře přinesla tzv. souhrnná novela občanského soudního řádu, jež s účinností od 1. července roku 2009, až na určité výjimky, rozšířila rozsah činnosti soudního komisaře na prakticky všechny důležité úkony v řízení, které by jinak náležely soudu prvního stupně, a to včetně rozhodnutí ve věci samé. Soudní komisař tak po pověření samostatně provádí nutná šetření a dokazování, jedná s účastníky řízení a hlavně vydává usnesení o dědictví podle ustanovení § 175q občanského soudního řádu, kterým se řízení končí. Usnesení jsou vydávána jménem soudu, který notáře pověřil, doručují se účastníkům a lze proti nim podat odvolání standardním postupem podle občanského soudního řádu.

Ustanovení § 38 odst. 2 občanského soudního řádu vyjmenovává případy, na které se nevztahuje pověření notáře a úkony provádí soud. Jde o žádosti o poskytnutí právní pomoci v cizině, ustanovení notáře správcem dědictví, zrušení usnesení o dědictví podle § 175w občanského soudního řádu a vydání úředního potvrzení, že projednání dědictví nenáleží do pravomoci soudů České republiky. I v těchto případech však notář jako soudní komisař připravuje podklady a návrhy.

Soud může dále provádět neodkladná opatření předtím, než pověří soudního komisaře, nebo například doručovat písemnosti vyvěšením na úřední desce. Z celkového pohledu ale jasně vyplývá, že soudu náleží spíše formální věci jako přidělování věcí soudním komisařům a také záležitosti týkající se ciziny. Provedení celého řízení, včetně jeho ukončení, vyznačení právní moci, následných realizačních opatření (zejména informativního charakteru) a uložení spisu k archivaci u soudu, přísluší notáři jako soudnímu komisaři.

3.2 Průběh dědického řízení

Místně příslušný okresní soud zahájí řízení (obvykle bez návrhu) a podle rozvrhu pověří konkrétního notáře, aby jako soudní komisař provedl potřebné úkony a bezodkladně mu předá spis. Od okamžiku zahájení řízení mohou být v situaci, kdy to vyžaduje obecný zájem nebo důležitý zájem dědiců, i bez návrhu nařízena neodkladná opatření jako zajištění dědictví uložením u schovatele nebo ustanovení správce dědictví a další.

Soudní komisař provede šetření v Centrální evidenci závětí (CEZ). Zmiňuji to v mé práci především proto, že tento neveřejný elektronický seznam vede a provozuje již od roku 2001 Notářská komora České republiky. Evidují se v něm závěti, případně listiny o vydědění, pořízené notářským zápisem nebo uložené u notáře či soudu, a od roku 2005 také listiny o správě dědictví. Soudní komisař má do databáze dálkový elektronický přístup prostřednictvím informačního systému Notářské komory České republiky (tzv. Centrální informační systém - CIS). Pokud odhalí existenci evidované závěti či listiny o správě dědictví, požádá notáře (soud), u něhož je listina uložena, o zjištění stavu a obsahu závěti. Vedení neveřejné Centrální evidence závětí blíže upravuje ustanovení § 35a notářského řádu a speciální předpis¹⁰.

Podobně nastavený režim má i Centrální evidence manželských smluv (CEMS), která byla zavedena tzv. souhrnnou novelou občanského soudního řádu v roce 2009. Příčinou nové právní úpravy byl nežádoucí stav, kdy kromě prohlášení účastníků dědického řízení nešlo zjistit jiným způsobem, zda majetek zůstavitele a jeho manžela podléhal zákonnému režimu společného jmění manželů nebo zda došlo během manželství k jeho úpravě. Do Centrální evidence manželských smluv jsou tak od 1. července 2009 zapisovány všechny smlouvy modifikující společné jmění manželů na základě ustanovení § 143a občanského zákoníku. Soudní komisař musí zjišťovat, zda jsou nějaké manželské smlouvy evidovány, a výtisk o výsledku šetření založí do spisu. Centrální evidence manželských smluv, která je taktéž vedena Notářskou komorou České republiky, je kromě notářského řádu (§ 35c) podrobně upravena i ve zvláštním předpisu¹¹.

Po tzv. předběžném šetření, při němž si soudní komisař opatřuje základní údaje sloužící k zjištění zůstavitelových dědiců, majetku a závazků, nedojde-li ihned k zastavení řízení pro nedostatek majetku, následuje samotné projednání dědictví. Spočívá v důkladnějším ověřování skutečného okruhu dědiců a jejich vyzoomování

¹⁰ Předpis Notářské komory České republiky, kterým se stanoví postup při vedení, správě a provozu Centrální evidence závětí (předpis o Centrální evidenci závětí). Byl přijat usnesením sněmu Notářské komory České republiky ze dne 15. prosince 2004 a schválen Ministerstvem spravedlnosti pod č.j. 1062/2004-LO-SP/6

¹¹ Předpis Notářské komory České republiky, kterým se stanoví postup při vedení, správě a provozu Centrální evidence manželských smluv (předpis o Centrální evidenci manželských smluv). Byl přijat usnesením sněmu Notářské komory České republiky ze dne 16. června 2009 a schválen Ministerstvem spravedlnosti pod č.j. 226/2009-OD-ORG/2

o dědickém právu a možnosti odmítnout dědictví. Kromě toho pověřený notář zjišťuje rozsah zanechaného majetku (případně dluhů) a stanovuje jeho obvyklou cenu.

Zpravidla se u soudního komisaře nařizuje neveřejné jednání, na kterém jsou ověřovány získané údaje o dědicích, aktivech a pasivech, provede se jejich soupis, účastníci mohou zaujímat stanoviska k rozsahu a způsobu rozdělení společného jmění manželů, lze uzavřít dohodu dědiců o vypořádání dědictví. Celkově jednání směřuje k ukončení celého dědického řízení některým ze způsobů uvedených v ustanovení § 175q občanského soudního řádu (nabytí dědictví jediným dědicem, státem, schválení dohody o vypořádání či nabytí dědictví podle dědických podílů). Poté, co toto usnesení nabude právní moci, jsou provedeny realizační opatření podle ustanovení § 175s občanského soudního řádu a spis se archivuje u soudu.

Snažil jsem se stručně popsat, jaký bývá typický průběh řízení o dědictví. Samozřejmě jsem si vědom, že každá dědická věc je specifickým případem a řízení se proto vždy odvíjí individuálně v závislosti na okolnostech řešené věci.

3.3 Odměna notáře

Notář, který byl soudem pověřen, aby jako soudní komisař prováděl úkony v řízení o dědictví, má nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů. Obvykle bývá plátcem daně z přidané hodnoty, takže mu navíc přísluší i částka, kterou je povinen odvést podle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. Pro stanovení výše odměny soudního komisaře je rozhodující tzv. notářský tarif¹².

Pokud nedošlo k zastavení řízení, základem pro výpočet odměny notáře jako soudního komisaře je v souladu s částí čtvrtou notářského tarifu obvyklá cena zůstavitelova majetku, která byla určena v dědickém řízení. Z ní se pak postupem dle ustanovení § 13 notářského tarifu vypočítá výše odměny. Pro větší ilustraci předkládám několik praktických příkladů. Určí-li se obvyklá cena zůstavitelova majetku ve výši 250 000,- Kč, odměna notáře pak činí 3 800,- Kč. Při základu v hodnotě jednoho milionu korun českých vychází odměna na 11 300,- Kč. Odměna soudního komisaře se s rostoucí obvyklou cenou majetku postupně zvyšuje, přičemž její maximální výše je stanovena na částku 38 300,- Kč.

¹² Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb. ze dne 29. května 2001, o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví

Kromě odměny za provedení úkonů v řízení o dědictví náleží notáři i náhrada hotových výdajů účelně vynaložených v souvislosti s prováděním úkonů. Obvykle jde o poštovné, cestovní výdaje či náklady spojené se získáním dat z elektronických informačních systémů (např. šetření v Centrální evidenci závětí).

Všechny tyto shora uvedené náklady jsou v souladu se zásadami v § 140 odst. 3 občanského soudního řádu povinni zaplatit zpravidla účastníci řízení (dědicové). Někdy je podle zákona k úhradě povinen stát, za který výplatu provede příslušný soud prvního stupně.

3.4 Shrnutí

Působení v dědickém řízení je nejvýznamnější z jiných činností podle ustanovení § 4 notářského řádu. Odborných znalostí a zkušeností notářů v oblasti dědického práva se využívá jak v rovině hmotněprávní (sepisování notářských zápisů o závěti, listin o vydědění, o ustanovení správce dědictví apod.), tak procesní. Notáři jako státní orgány byli zapojeni do projednávání dědictví už ve druhé polovině dvacátého století, i dnes při výkonu svobodného povolání si zachovávají významnou pozici a výrazně odlehčují zatěžované justici. Okresní soudy kromě pověřování soudních komisařů vykonávají spíše činnost evidenční.

Notáři jako soudní komisaři se na základě zákonného zmocnění ocitají ve zvláštním postavení, ne příliš vzdáleném od funkce soudce. V zásadě mají na starosti celý průběh dědického řízení, musí proto postupovat přesně podle procesních norem a náleží jim za to odměna pevně stanovená ministerskou vyhláškou. Přiměřeně pro ně platí úprava o vyloučení soudců z důvodu podjatosti a ve výjimečných případech jim může soud dědickou věc odejmout a pověřit notáře jiného.

Současný systém soudního komisariátu, využívající územního rozmístění jednotlivých notářských úřadů, dle mého názoru dobře funguje, je zavedený i v očích širší veřejnosti a není potřeba jej v základních principech měnit.

4. Notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti

Tato kapitola se věnuje oblasti notářské činnosti, která zejména v posledních letech, a to i v souvislosti s poměrně nedávnou, avšak důležitou, novelizací právní

úpravy zákonem č. 7/2009 Sb.¹³, nabývá na významu a oblíbenosti. Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti totiž představuje velice účinný prostředek pro věřitele k uspokojení své pohledávky v případě, kdy dlužník povinnost, k níž se zavázal, řádně a včas nesplní, a to bez zdlouhavého nalézacího řízení před soudem. Takový notářský zápis při splnění zákonných předpokladů prakticky nahrazuje soudní rozhodnutí a je podle ustanovení § 274 odst. 1 písm. e) občanského soudního řádu a § 40 odst. 1 písm. d) exekučního řádu, titulem pro výkon rozhodnutí, respektive exekučním titulem. Můžeme zde tedy spatřovat velmi blízkou vazbu na civilní proces, a proto je v této diplomové práci uvedené problematice věnována zvýšená pozornost v rozsahu celé kapitoly.

Institut přímo vykonatelného notářského zápisu však není v našem právním prostředí novinkou, historické počátky sahají až do sedmdesátých let devatenáctého století, kdy vstoupil v platnost nový notářský řád¹⁴, který v § 3 a § 4 založil, ne příliš odlišně od současné právní úpravy, možnost sepsání notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti, a který byl na našem území zrušen až v roce 1949. K návratu tradičního institutu došlo až po více než čtyřiceti letech, nejprve novelou občanského soudního řádu z roku 1991¹⁵, posléze zakotvením samostatné úpravy do notářského řádu zákonem č. 30/2000 Sb. s účinností od 1. ledna 2001. Výraznou změnu v této oblasti přinesl v poslední době zákon č. 7/2009 Sb., který kromě dalších změn v oblasti výkonu notářské činnosti do právního řádu České republiky vnesl úpravu dalších dvou nových typů notářských zápisů, které budou při splnění stanovených obsahových náležitostí přímo vykonatelné. V současnosti tak mohou notáři nabídnout účastníkům sepsání třech typů notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti tak, jak je obsaženo v ustanoveních § 71a až § 71c notářského řádu.

4.1 Náležitosti notářského zápisu obecně

Ačkoliv jsou notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti upraveny v samostatném oddílu (oddíl druhý části šesté notářského řádu, „Zvláštní ustanovení

¹³ Zákon č. 7/2009 Sb. ze dne 11. prosince 2008, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony; označovaný jako tzv. souhrnná novela občanského soudního řádu, platnost: 8. ledna 2009, účinnost: 1. července 2009

¹⁴ Zákon č. 75/1871 ř.z. ze dne 25. července 1871

¹⁵ Zákon č. 519/1991 Sb. ze dne 5. listopadu 1991, kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád

o notářské činnosti“), není pochybností o tom, že se jedná o notářské zápisy o právním úkonu ve smyslu § 62 notářského řádu. Je proto naprosto nezbytné, aby byly při jejich sepisování dodrženy nejen speciální náležitosti specifikované v ustanoveních § 71a a § 71b notářského řádu, nýbrž i veškeré další náležitosti, které notářský řád klade na notářské zápisy obecně¹⁶. Listina sepsaná notářem v případě absence byť i jediné zákonem stanovené náležitosti pak nemůže být považována za notářský zápis a není tedy veřejnou listinou ve smyslu § 6 notářského řádu, se všemi důsledky z toho vyplývajícími. Proto jsou na notáře při jeho činnosti kladeny vysoké požadavky na obezřetnost při tvorbě notářských listin, na jejich formální i obsahovou stránku, a to zejména se zřetelem k odpovědnosti za škodu způsobenou v souvislosti s výkonem činnosti¹⁷.

Každá notářská listina musí být sepsána v českém jazyce¹⁸. V případech, kdy však účastníci neovládají jazyk, ve kterém je notářský zápis sepisován, je třeba, aby byl jednání aktivně přítomen tlumočnick, což musí být také náležitě zohledněno v doložce na závěr notářského zápisu¹⁹. Výjimku tvoří situace, kdy notář či jeho pracovník znají jazyk účastníka, pak je možno od účasti tlumočnicka upustit. Ustanovení § 59 notářského řádu mimo jiné vyžaduje, aby výše peněžitého plnění a délka lhůt byly vypisovány též slovy, což je důležité právě u notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti, kde je nutné přesně určit výši pohledávky věřitele a také dobu pro splnění závazku osobou povinnou vedle číselného označení i slovy.

Vedle těchto obecných formálních náležitostí notářský řád v ustanovení § 63 dále více specifikuje požadavky řádného notářského zápisu o právním úkonu stanovením tzv. zvláštních náležitostí. Vedle časového a místního zařazení úkonu, přesného označení účastníků a notáře se jedná o prohlášení účastníků (v případě vykonatelného notářského zápisu osoby oprávněné a povinné) o tom, že jsou k právním úkonům způsobilí, což slouží zejména ke snížení pravděpodobnosti, že z důvodu

¹⁶ Zejména ustanovení §§ 58, 59, 67, 68 a 69 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

¹⁷ Podrobněji viz. ustanovení § 9 odst. 1 písm. d) a § 57 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), a zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

¹⁸ Zajímavostí je, že k výslovnému stanovení výhradně českého jazyka notářským řádem došlo až s novelou - zákonem č. 7/2009 Sb. ze dne 11. prosince 2008, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

¹⁹ Podrobněji viz. ustanovení § 58 a § 69 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

nezpůsobilosti účastníků k právním úkonům bude právní úkon učiněný ve formě notářského zápisu neplatný. Dále musí notář uvést, jakým způsobem byla ověřena totožnost příslušných osob. Nejedná-li se o účastníky notáři osobně známé, je podle ustanovení § 64 notářského řádu ke zjištění totožnosti třeba platného úředního průkazu či dvou svědků. Po obsahu právního úkonu, který je samotným jádrem sepsované listiny, následuje přečtení a schválení notářského zápisu účastníky, jejich podpis, vše uzavírá otisk úředního razítka notáře a jeho podpis.

Pro úplnost dodávám, že notářský řád v ustanoveních § 67 až § 69 upravuje i speciální náležitosti notářského zápisu pro situace, kdy jsou účastníci hluší či němí. V takovém případě je nutnost zajistit přítomnost svědků, důvěrníka nebo tlumočníka.

4.2 Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti jako exekuční titul

K naplňování smyslu notářství dochází sepsováním veřejných listin o právních úkonech nestranným a nezávislým notářem, který vyhotovuje notářské zápisy nadané tzv. veřejnou vírou (*fides publica*), tj. *mají zákonem přiznané kvalifikované účinky spočívající v předpokladu jejich pravdivosti a zákonnosti*²⁰. Smyslem takovéto činnosti notáře je, a to zejména u notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti, uplatňování zásady procesní prevence – předcházení případným soudním sporům. Notář ze své pozice státem pověřené osoby umožňuje účastníkům, prostřednictvím jím vytvořené a podepsané veřejné listiny, efektivně uplatnit svá práva a domoci se tak stanoveného plnění bez nutnosti absolvování nalézacího řízení před soudem, které může trvat i několik let.

Ustanovení § 274 odst. 1 písm. e) občanského soudního řádu a dále § 40 odst. 1 písm. d) exekučního řádu prohlašují notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti za titul pro výkon rozhodnutí, respektive exekuční titul. Na základě takové listiny může být na návrh oprávněného nařízen a proveden výkon rozhodnutí (exekuce). Povinný byl o takovém důsledku poučen již v době podepisování notářského zápisu, neboť svolení osoby zavázané je jednou ze základních náležitostí každého ze tří typů notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti.

²⁰ BÍLEK, P., DRÁPAL, L., JINDŘICH, M., WAWERKA, K. *Notářský řád a řízení o dědictví*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 5. ISBN 978-80-7400-181-9.

4.3 Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti jako evropský exekuční titul

V souvislosti s členstvím České republiky v Evropské unii a soustavným pronikáním evropského práva do našeho právního řádu došlo souhrnnou novelou občanského soudního řádu ke změně ustanovení § 71c notářského řádu, které při splnění určených podmínek zařazuje vykonatelné notářské zápisy mezi tzv. evropské exekuční tituly a jehož text zní: „*Notářský zápis podle § 71a a 71b je úřední listinou, která se potvrzuje jako evropský exekuční titul, je-li předmětem plnění peněžitá pohledávka vyplývající z občanskoprávního nebo z obchodněprávního závazkového vztahu.*“ Uvedená právní úprava navazuje na ustanovení § 200ua občanského soudního řádu, kterým bylo zakotveno řízení o potvrzení evropského exekučního titulu²¹. Projevuje se zde snaha zákonodárce promítnout do českého procesního práva úpravu obsaženou v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky (dále též jako Nařízení), a to přesto, že nařízení jsou přímo aplikovatelné předpisy evropského práva.

Hlavním smyslem je, že shora uvedené notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti jsou úřední listinou ve smyslu článku 4 odst. 3 a článku 25 Nařízení a po potvrzení jako evropského exekučního titulu soudem na základě žádosti oprávněného je možné, aby byl proveden jejich výkon ve kterémkoliv z členských států Evropské unie (s výjimkou Dánska, které se přijímání Nařízení neúčastnilo) a hledí se tam na ně jako na tuzemský exekuční titul. Tímto je naplněn hlavní účel Nařízení, kterým je dle článku 1 „*zavedení evropského exekučního titulu pro nesporné nároky, aby byl stanovením minimálních norem umožněn volný pohyb rozhodnutí, soudních smírů a úředních listin ve všech členských státech, aniž by se v členském státě výkonu musela před uznáním a výkonem konat zprostředkující řízení*“²². Musí se však jednat o exekuční titul vydaný po 21. lednu 2005, přičemž o potvrzení o evropském exekučním titulu je možné žádat až po datu vstupu Nařízení v účinnost, tedy po 21. říjnu 2005.²³

²¹ Zákonem č. 233/2006 Sb. ze dne 25. dubna 2006, kterým se mění zákon č. 99/1963Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

²² Článek 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky

²³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. října 2009, sp. zn. 20 Cdo 4758/2007

Pro doplnění uvádím, že vedle postupu na základě Nařízení, jak bylo naznačeno výše v této podkapitole, stále existuje možnost využít nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, označované jako Brusel I. V této souvislosti chci v této práci zmínit i usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. února 2011, sp. zn. 20 Cdo 4154/2008, které se dotýká možnosti předložení potvrzení evropského exekučního titulu místo osvědčení podle čl. 54 nařízení Brusel I jako postačující podmínky pro prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí cizozemského soudu na území České republiky bez jeho bližšího přezkoumávání.

4.4 Notářský zápis dle ustanovení § 71a odst. 1 notářského řádu

4.4.1 Charakteristika

Notářský zápis popsáný v § 71a odstavci 1 notářského řádu představuje první ze dvou nových typů vykonatelného notářského zápisu založených tzv. souhrnnou novelou občanského soudního řádu. Ustanovení prvního odstavce § 71a notářského řádu umožňuje, aby **notářský zápis o právním úkonu, ve kterém se účastník zaváže splnit peněžitou pohledávku druhého účastníka vyplývající ze zakládaného závazkového právního vztahu obsahoval svolení zavázaného účastníka, aby byl podle tohoto zápisu nařízen a proveden výkon rozhodnutí (exekuce) a aby byl takový notářský zápis exekučním titulem, jestliže svou povinnost řádně a včas nesplní.** Jedná se o případy, kdy na základě notářského zápisu o dvoustranném právním úkonu (například smlouva o půjčce, úvěrová smlouva, atd.), kterým se zakládá závazkový právní vztah, tedy hmotněprávního titulu obsahujícího současně svolení dlužníka k vykonatelnosti, je možné provedení výkonu rozhodnutí (exekuce). Takový notářský zápis při splnění zákonem požadovaných náležitostí pak nahrazuje rozsudek soudu, s tím, že zde hovoříme pouze o závazcích peněžitých.

Podstata spočívá v tom, že na sepisovaném notářském zápisu o právním úkonu je třeba účasti obou stran (věřitele i dlužníka) a že exekučním titulem je již samotný hmotněprávní úkon. Není pak třeba vyhotovování dalšího samostatného notářského zápisu o dohodě se svolením k vykonatelnosti.²⁴ Nutno však dodat, že v praxi zatím

²⁴ BÍLEK, P., DRÁPAL, L., JINDŘICH, M., WAWERKA, K. *Notářský řád a řízení o dědictví*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 267. ISBN 978-80-7400-181-9.

stejně někdy dochází k postupu, že notář v rámci sepisu notářského zápisu o hmotněprávním úkonu do něj, například v části B, začlení raději obecně používanější dohodu se svolením k vykonatelnosti podle § 71b notářského řádu, která vlastně navazuje na učiněný dvoustranný právní úkon, kterým se závazkový právní vztah zakládá. Vychází tak stále mimo jiné i z judikatury Nejvyššího soudu²⁵, která nevylučuje, aby byl notářský zápis o hmotněprávním úkonu obsažen ve stejné listině s notářským zápisem se svolením k vykonatelnosti.

4.4.2 Náležitosti

Jelikož se jedná o titul k výkonu rozhodnutí, resp. exekuční titul, je nezbytné, aby notářský zápis podle § 71a odst. 1 notářského řádu obsahoval všechny náležitosti, a to definované naprosto přesně, bez možnosti různých výkladů. Za prvé, musí splňovat všechny náležitosti stanovené pro každý notářský zápis o právním úkonu (§ 62 a násl. NotŘ). Nutnost **označení účastníků** (případné osoby oprávněné a osoby povinné) vyplývá i ze samotného textu ustanovení.

Předmětem plnění je peněžitá pohledávka, výslovně se tedy uvádí požadavek určení konkrétní **výše pohledávky**. Je zřejmé, že ta musí zcela odpovídat výši, k níž se dlužník (osoba povinná) zavázal v závazkovém právním vztahu zakládaném notářským zápisem. Problematikou exaktního formulování výše pohledávky se zabýval i Nejvyšší soud, který například v usnesení ze dne 25. listopadu 2004, sp. zn. 20 Cdo 2685/2003, dovedl, že pouhé stanovení maximální výše pohledávky je neurčité a takový notářský zápis pak nemůže být způsobilým exekučním titulem.

Dále je zakotvena povinnost specifikovat **dobu plnění**. Tu můžeme chápat jako určitý časový úsek stanovený pro splnění závazku s tím, že může jít i o pohledávku budoucí. Judikatura tento pojem definuje jako *přesné a určité určení doby, do které se povinná osoba zavázala předmět plnění poskytnout oprávněné osobě; tím se současně vymezuje doba, po jejímž marném uplynutí může oprávněná osoba podat návrh na nařízení exekuce, neboť notářský zápis se svolením k vykonatelnosti se stává formálně vykonatelným uplynutím doby plnění.*²⁶

²⁵ Např. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. dubna 1999, sp. zn. 21 Cdo 2020/98; usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. října 2008, sp.zn. 20 Cdo 477/2007

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. října 2008, sp. zn. 20 Cdo 477/2007

Významnou náležitostí je i **svolení zavázaného účastníka**, aby byl podle tohoto zápisu nařízen a proveden výkon rozhodnutí (exekuce) a aby byl takový notářský zápis exekučním titulem, jestliže svou povinnost řádně a včas nesplní. Takovýto jednostranný písemný právní úkon učiněný vůči věřiteli je základním pojmovým znakem všech přímo vykonatelných notářských zápisů a bez této náležitosti by jejich existence nebyla možná.

4.5 Notářský zápis dle ustanovení § 71a odst. 2 notářského řádu

4.5.1 Charakteristika

Druhý typ vykonatelného notářského zápisu zakotvený do notářského řádu zákonem č. 7/2009 Sb. je poměrně průlomovým institutem, který má velkou naději na to, aby se prosadil v praxi a rozšířilo se jeho využívání v notářských kancelářích. Vyznačuje se totiž tím, že na rozdíl od ostatních dvou typů zápisů dle § 71a odst. 1 a § 71b notářského řádu zde postačuje jednostranný právní úkon dlužníka, kterým uzná svůj závazek již dříve založený, a to bez nutné přítomnosti věřitele jako účastníka notářského zápisu. Notářský řád v § 71a odstavci druhém stanoví: *„Notářský zápis o právním úkonu, ve kterém účastník **jednostranně uzná peněžitou pohledávku vyplývající z již založeného závazkového právního vztahu**, může obsahovat svolení zavázaného účastníka, aby podle tohoto zápisu byl nařízen a proveden výkon rozhodnutí (exekuce) a aby byl takový notářský zápis exekučním titulem, jestliže svou povinnost řádně a včas nesplní. Takový notářský zápis o právním úkonu musí obsahovat i výši pohledávky, dobu plnění, označení osoby, jejíž pohledávka má být splněna, a skutečnosti, na nichž se pohledávka zakládá.“*

Tato úprava umožňující účastenství pouze jedné strany (osoby povinné) navazuje nejen historicky na notářský řád z roku 1871, ale zejména na praxi uskutečňovanou v devadesátých letech minulého století až do změny zákonné úpravy provedené zákonem č. 30/2000 Sb., která byla výrazně ovlivněna usnesením Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. dubna 1999, sp. zn. 21 Cdo 2020/98. V uvedeném rozhodnutí, ze kterého vycházely postupně další²⁷, soud kromě stanovení obsahových náležitostí dovedl, že notářský zápis se svolením k vykonatelnosti musí být, má-li jít

²⁷ Obdobně např. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. července 2004, sp. zn. 20 Cdo 928/2003

o způsobilý titul pro výkon rozhodnutí, sepsán s osobou povinnou i osobou oprávněnou. Tomuto požadavku dle uvedeného rozhodnutí vyhoví, i pokud k projevu vůle obsaženém v notářském zápisu sepsaném jen s jednou z těchto osob přistoupí formou samostatného zápisu druhá z nich.

Jak bylo uvedeno, notářský zápis dle § 71a odst. 2 notářského řádu musí obsahovat dlužníkovu uznání peněžité pohledávky, tedy uznání dluhu či závazku ve smyslu § 558 občanského zákoníku, resp. § 323 obchodního zákoníku, se všemi právními důsledky z toho vyplývajících (vyvratitelná právní domněnka, že dluh/závazek v době uznání trvá, důkazní břemeno, promlčení apod.). Není podstatné, zda jde o pohledávku již splatnou, či nikoliv. Aby však bylo možné dluh uznat, musí nastat.²⁸ Po tomto hmotněprávním úkonu následuje svolení k vykonatelnosti, jak jej známe i u ostatních dvou typů přímo vykonatelného notářského zápisu, se svým procesněprávním charakterem.

Musíme navíc dodat, že stejně jako u předchozího případu, i zde je předmět plnění omezen jen na peněžité pohledávky.

Dá se předpokládat, že uvedený typ notářského zápisu bude hojně využíván (zřejmě více než zápis dle prvního odstavce § 71a notářského řádu), což dokazují i poznatky z posledních více než tří let od jeho zavedení tzv. souhrnnou novelou občanského soudního řádu. Nejzřetelněji je možné sledovat rozvoj v oblasti bankovníctví, kdy banky na základě smluv o úvěru poskytují svým klientům značné peněžní prostředky, a dále v oblasti poskytování spotřebitelských úvěrů menšího rozsahu rozličnými finančními subjekty. Věřiteli se totiž nabízí úspora nákladů a času (např. je – li věřitel z jiného města, resp. státu než dlužník), když dlužníka vlastně jen „pošle“ do notářské kanceláře, kde je notářem sepsán a dlužníkem schválen a podepsán notářský zápis dle ustanovení § 71a odst. 2 notářského řádu, jehož stejnopis se poté jen zašle věřiteli. Ten má pak v ruce exekuční titul a jistota uspokojení jeho pohledávky je vysoká.

²⁸ BÍLEK, P., DRÁPAL, L., JINDŘICH, M., WAWERKA, K. *Notářský řád a řízení o dědictví*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 270. ISBN 978-80-7400-181-9.

4.5.2 Náležitosti

U tohoto typu notářského zápisu zákonodárce oproti typu předchozímu mírně rozšířil výslovný výčet náležitostí, které musí zápis dle § 71a odst. 2 obsahovat, aby byl řádně vykonatelný, a to o skutečnosti, na nichž se pohledávka zakládá, a označení osoby, jejíž pohledávka má být splněna. Jinak můžeme použít to, co již bylo o náležitostech uvedeno v oddílu 4.4.2 této práce. Je samozřejmě nezbytné, aby byly dodrženy požadavky na každý notářský zápis o právním úkonu, zejména ustanovení § 63 notářského řádu.

Výše pohledávky musí vyplývat z předcházejícího právního důvodu, na němž se pohledávka zakládá, např. ze smlouvy o úvěru, s tím, že pohledávka zde může být jen peněžitá.

U **doby plnění**, jejíž definice byla nastíněna v předchozí podkapitole, je třeba mít na zřeteli, že doba plnění uvedená v uznání pohledávky musí být totožná s dobou plnění stanovenou v hmotněprávním titulu (smlouvě). A jelikož je tento typ vykonatelného notářského zápisu právním úkonem jednostranným, není možné tuto dobu nikterak měnit.²⁹ V této souvislosti však vyvstávají otázky, jak postupovat v případech, kdy v době sepisu notářského zápisu bude závazek již splatným, neboť ustálená judikatura neumožňuje, aby doba plnění uplynula do okamžiku podpisu notářského zápisu účastníky.³⁰ Zde je ale účastna pouze osoba zavázaná, takže není možné postupovat cestou dohody věřitele a dlužníka o stanovení doby plnění, jak se nabízí u notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti dle § 71b notářského řádu.

Vzhledem k tomu, že osoba oprávněná není účastníkem tohoto typu notářského zápisu, notářský řád výslovně stanoví za náležitost její specifikaci – tedy **označení osoby, jejíž pohledávka má být splněna**.

Označení **skutečností, na nichž se pohledávka zakládá** – právního důvodu (smlouvy o úvěru, smlouvy o půjčce, kupní smlouvy atd.), je požadováno z toho důvodu, že se na rozdíl od prvního typu notářského zápisu jedná o úkon následný, přičemž se předpokládá, že závazkově právní vztah mezi věřitelem a dlužníkem již vznikl.

²⁹ BÍLEK, P., DRÁPAL, L., JINDŘICH, M., WAWERKA, K. *Notářský řád a řízení o dědictví*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 270. ISBN 978-80-7400-181-9.

³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. listopadu 2002, sp. zn. 20 Cdo 533/2002

Nesmí být opomenuto ani dlužníkovu **svolení k vykonatelnosti** pro případ, že svou povinnost řádně a včas nesplní.

4.6 Notářský zápis dle ustanovení § 71b notářského řádu

4.6.1 Charakteristika

Rovněž poslední - třetí typ přímo vykonatelného notářského zápisu byl ovlivněn tzv. souhrnnou novelou. Celá jeho právní úprava byla zahrnuta pouze do jednoho paragrafu - § 71b notářského řádu a dále došlo k zakotvení výslovného požadavku na svolení k tomu, aby byl notářský zápis exekučním titulem ve smyslu ustanovení § 40 exekučního řádu. Je tedy zřejmé, že došlo spíše ke kosmetickým a doplňujícím změnám než k výraznému zásahu do příslušných ustanovení notářského řádu.

V každém případě můžeme prohlásit, že se jedná o tradiční a v notářské praxi nejběžněji používaný notářský zápis se svolením k vykonatelnosti, k němuž se vztahuje i veškerá judikatura, jež byla v posledních dvaceti letech v této oblasti vytvořena.

První odstavec § 71b notářského řádu vymezuje tento institut jako **dohodu, kterou se účastník zaváže splnit pohledávku nebo jiný nárok druhého účastníka vyplývající ze závazkového právního vztahu, v níž svolí, aby podle tohoto zápisu byl nařízen a proveden výkon rozhodnutí (exekuce) a aby byl takový notářský zápis exekučním titulem, jestliže svou povinnost řádně a včas nesplní.** Z uvedeného vyplývá, že se jedná o dohodu mezi věřitelem a dlužníkem, dvoustranný právní úkon, který je koncipován jako smír uzavíraný mezi oběma stranami. Tím, že je vlastně dopředu vyřešen potenciálně možný spor, se uplatňuje zásada prevence a notářský zápis je pak sám o sobě titulem pro výkon rozhodnutí, resp. exekučním titulem k vymožení pohledávky (či jiného nároku), který nahrazuje soudní rozhodnutí stanovující povinnost k plnění. Můžeme zde tedy spatřovat spíše „procesní“ charakter dohody, která je předmětem notářského zápisu. Zákon ovšem předpokládá existenci určitého závazkového právního vztahu vzniklého na základě hmotněprávního titulu – právního důvodu (nejčastěji smlouva o úvěru, smlouva o půjčce, a další). Komentářová literatura dokonce umožňuje, aby šlo i o závazkový právní vztah vznikající současně vedle dohody se svolením k vykonatelnosti, obojí v jednom notářském zápisu.³¹ V případě

³¹ BÍLEK, P., DRÁPAL, L., JINDŘICH, M., WAWERKA, K. *Notářský řád a řízení o dědictví*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 271. ISBN 978-80-7400-181-9.

peněžité pohledávky je to však v souvislosti s novou úpravou obsaženou v § 71a odst. 1 notářského řádu málo pravděpodobné.

Objevují se rozdílné názory na problematiku možnosti odchýlit se v dohodě od samotného právního důvodu. Jak bylo výše zmíněno, dohoda o splnění pohledávky či jiného nároku obsažená v notářském zápisu se svolením k vykonatelnosti má povahu procesní, a nikoliv hmotněprávní, což vyplývá i z dosavadní judikatury.³² Pokud tedy chtějí účastníci změnit původní ujednání ve smlouvě, např. výši splátek jistiny, splatnost, výši úroků apod., měli by uzavřít dodatek ke smlouvě, ve kterém dojde k zapracování zamýšlených modifikací a vlastně ke změně hmotněprávního titulu. Jak ve svém článku uvádí JUDr. Miloslav Jindřich, notář v Benešově a jeden z autorů komentáře k notářského řádu: „*Vykonatelná dohoda je tedy podmíněna předchozím hmotněprávním titulem, kterým pohledávka či jiný nárok vznikl - dohodou nevzniká. Dohodou nelze ani měnit předchozí hmotněprávní ujednání.*“³³

Na druhé straně však stojí stanovisko, které do jisté míry možnost odchýlit se v dohodě od hmotněprávního závazku připouští, a to zejména v situaci, kdy novým ujednáním dochází k rozšiřování práv povinného – dlužníka. Typicky půjde o prodloužení doby splatnosti (například o několik týdnů). Dohodou se tedy dlužníkovi poskytuje ze strany věřitele výhoda – možnost splnit svůj závazek později, než bylo původně sjednáno. Výrazné odchýlení v neprospěch povinného však zřejmě nepřipadá v úvahu.³⁴

Přikláním se spíše k hledisku respektujícímu svobodnou vůli obou stran, možnost upravit vzájemné právní vztahy, ovšem za předpokladu zachování dohody se svolením k vykonatelnosti jako procesněprávního institutu. Účastníci totiž přichází k notáři, který se nachází v pozici nestranného subjektu, s žádostí o sepsání veřejné listiny o dvoustranném právním úkonu, díky níž přímo předcházejí potenciálnímu soudnímu sporu v nalézacím řízení a vlastně tak nahrazují případný budoucí smír uzavřený před soudem. Za tento akt spočívající v procesní prevenci uhrazují notářům

³² Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. října 2000, spis. zn. 21 Cdo 267/2000; obdobně pro exekutorské zápisy se svolením k vykonatelnosti usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. srpna 2004, spis. zn. 20 Cdo 1232/2004

³³ JINDŘICH, M. Úvaha o smluvních exekučních titulech s důrazem na dohody o splnění nároku se svolením k vykonatelnosti a na pravidla jejich pořizování. AD NOTAM 4/2010, s. 17-21. [online] dostupné z: http://www.nkr.cz/doc/adnotam/2010_4.pdf

³⁴ MAREŠOVÁ, M., BLÁHA, R. Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti. AD NOTAM 3/2006, s. 79-84. [online] dostupné z: http://www.nkr.cz/doc/adnotam/2006_3.pdf

často nemalé částky na odměně. Dokáží si tedy představit vykonatelný notářský zápis, ve kterém bude v první části (článku) obsaženo ujednání hmotněprávního charakteru (například uznání dluhu, dohoda o úrocích, o ztrátě výhody splátek atd.), na které pak navazuje samotná dohoda o závazku ke splnění pohledávky se svolením k vykonatelnosti.

Na rozdíl od předchozích dvou, notářský řád u tohoto typu přímo vykonatelného notářského zápisu umožňuje jeho použití i na nepeněžité pohledávky (resp. závazky), sepsáním dohody o splnění pohledávky *nebo jiného nároku* druhého účastníka. Rozšiřuje se tak využití zápisu například i na závazek k vyklizení nemovitosti a podobně.

Pro úplné doplnění uvádím, že účastníkům a notáři při sepisování dohody je v ustanovení § 71b odst. 3 notářského řádu umožněno vázat poskytnutí předmětu plnění na splnění podmínky, popřípadě vzájemné povinnosti oprávněné osoby (věřitele). Půjde pak typicky o podmínku skutečného poskytnutí peněžních prostředků dlužníkovi v dohodě týkající se budoucí pohledávky. Nutno podotknout, že splnění musí oprávněný prokázat ve smyslu § 262 občanského soudního řádu, a to připojením listiny vydané nebo ověřené státním orgánem nebo notářem. I samotné svolení k vykonatelnosti je vlastně podmíněno nezaplacením závazku řádně a včas osobou povinnou.

4.6.2 Náležitosti

Kromě obecných náležitostí dle § 62 a násl. notářského řádu jsou náležitosti notářského zápisu podle ustanovení § 71b notářského řádu oproti předchozím případům obsaženy v samostatném (druhém) odstavci. Jedná se o:

- a) označení osoby, která se zavázala ke splnění pohledávky nebo jiného nároku (osoby povinné),
- b) označení osoby, jejíž pohledávka nebo jiný nárok mají být splněny (osoby oprávněné),
- c) skutečnosti, na nichž se pohledávka nebo jiný nárok zakládá,
- d) předmět plnění,
- e) dobu plnění,
- f) prohlášení povinné osoby o svolení k vykonatelnosti zápisu.

Všechny tyto údaje uvádí notář na základě souhlasného prohlášení účastníků. Nezjišťuje tedy sám do hloubky skutkový stav, nýbrž vychází ze smlouvy a z odpovídajících tvrzení věřitele a dlužníka. Na druhou stranu však musí dbát všech požadavků na řádný notářský zápis o právním úkonu, týkajících se jeho nestrannosti, poučovací povinnosti a nutnosti odmítnout provedení požadovaných úkonů pro důvody uvedené v ustanovení § 53 odst. 1 notářského řádu.

Účastníci jsou identifikováni způsobem vymezeným v ust. § 63 písm. c) notářského řádu (jméno a příjmení fyzické osoby, datum narození a bydliště). Právnícké osoby obchodním jménem, sídlem a identifikačním číslem. V případě plurality dlužníků je třeba výslovně uvést, že se zavazují splnit závazek společně a nerozdílně, jinak totiž nelze vést exekuci na celé plnění pouze vůči jednomu z více dlužníků, neboť jsou všichni povinni plnit věřiteli stejným dílem. Obdobně platí i u peněžitého plnění více věřitelům.³⁵

Co se týká **skutečností, na nichž se pohledávka nebo jiný nárok zakládá**, rozumíme jimi vlastní úkon, kterým vznikl hmotněprávní závazek. Právním důvodem tak bývá nejčastěji smlouva, dvoustranný právní úkon se všemi dodatky a změnami, jež je notáři předkládána. Jak už bylo zmíněno dříve, nejčastěji jde o smlouvu o úvěru, dále i o smlouvu o půjčce, kupní smlouvu, obsahující závazek zaplatit kupní cenu v určité lhůtě, a další hmotněprávní tituly. Zákon umožňuje sepsání dohody se svolením k vykonatelnosti o pohledávkách či jiných nárocích, založených i na základě jednostranného právního (častěji protiprávního) úkonu. Pak by se mohlo hovořit například o závazku k náhradě škody či vydání bezdůvodného obohacení.

Velmi důležitou náležitostí, jež musí být ve vykonatelném notářském zápisu určena přesně, určitě a bez možnosti různých výkladů, je **předmět plnění**. Dostáváme se zde k samotné podstatě sepsovaného zápisu - k tomu, co se dlužník jako osoba povinná zavázal v dohodě splnit. Judikaturou též definováno jako *přesný obsah a rozsah plnění, tedy - vyjádřeno jinak - jaké plnění a v jakém množství má povinná osoba podle údajů v notářském zápise poskytnout oprávněné osobě*.³⁶ Ačkoliv se lze dohodnout na plnění nepeněžitém, ve valné většině případů v praxi půjde o peněžní prostředky ve stanovené výši. Pravidelně se setkáváme s tím, že kromě vrácení jistiny se

³⁵ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. ledna 2009, sp. zn. 20 Cdo 453/2008

³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. října 2008, sp. zn. 20 Cdo 477/2007

dlužníci ve smlouvách o úvěru uzavíraných s bankami a dalšími finančními institucemi zavazují zaplatit i smluvené úroky jako příslušenství pohledávky ve smyslu ustanovení § 121 odst. 3 občanského zákoníku. Tuto úplatu za užívání jistiny je nutno přesně specifikovat, popřípadě postačí jasné stanovení způsobu jejího výpočtu.

Poměrně velký ohlas v právnícké obci, zejména mezi notáři a exekutory, vyvolalo rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. října 2008, sp. zn. 20 Cdo 477/2007, týkající se materiální nevykonatelnosti notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti ohledně úroků z úvěru, jež mají pohyblivou úrokovou sazbu, odvíjející se od proměnlivé základní sazby vyhlášené v sazebníku peněžního ústavu.³⁷ Senát Nejvyššího soudu vyvodil, že je pro vykonatelnost úroků nezbytné vyjádřit jejich výši, určit období, za které se stanoví, a údaj od kdy a do kdy existuje povinnost je platit, přičemž platí, že **úroky musí být spočitatelné v době sepisu notářského zápisu na základě údajů v něm uvedených, popřípadě za použití obecně závazného právního předpisu (výjimečně Věstníku České národní banky, v němž jsou závazně vyhlášovány diskontní, lombardní a REPO sazby)**. Problematickým se pak ve světle tohoto rozhodnutí zdá být vázání úrokové sazby na tzv. PRIBOR (Prague Interbank Offered Rate), respektive EURIBOR (Euro Interbank Offered Rate). Jedná se o úrokovou sazbu, za kterou si banky navzájem poskytují úvěry na českém, resp. evropském mezibankovním trhu.³⁸ Tato sazba je pravidelně zveřejňována v informačních systémech Reuters, Bloomberg a dále např. na internetových stránkách České národní banky. Vzhledem k tomu, že dopředu není známa její výše a není zjistitelná ani za použití obecně závazného předpisu, případně Věstníku České národní banky, zdá se být notářský zápis obsahující takto vymezené smluvní úroky z jistiny v této části stěžejí vykonatelným. V praxi se s touto situací někteří notáři vypořádávají tak, že se účastníci dohodnou v tom smyslu, že pro účely dohody o závazku ke splnění pohledávky se svolením k vykonatelnosti obsažené v notářském zápisu bude úroková sazba činit od stanoveného data po celou další dobu trvání úvěru například 5 % p.a. (ročně).

³⁷ Např. BÍLÝ, V., BUREŠ, T. Zápisy se svolením k vykonatelnosti, pohyblivá úroková sazba a související rozhodnutí Nejvyššího soudu. [online] dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/zapisy-se-svolenim-k-vykonatelnosti-pohybliva-urokova-sazba-a-souvisejici-rozhodnuti-nejvyšsiho-soudu-57018.html?mail>

³⁸ Úřední sdělení ČNB ze dne 18. dubna 2006 o vydání třetí verze Pravidel pro referenční banky a výpočet (fixing) referenčních úrokových sazeb. [online] dostupné z http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2006/download/v_2006_03_20206610.pdf

Doba plnění, jež byla výše charakterizována jako doba stanovená pro splnění závazku dlužníkem, musí být, jak vyplývá z usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. ledna 2005, sp. zn. 20 Cdo 207/2004, určena tak, aby plynula až po uzavření dohody se svolením k vykonatelnosti. Jelikož hovoříme o dvoustranném právním úkonu, není vyloučeno, aby na rozdíl od notářského zápisu podle § 71a odst. 2 notářského řádu byla doba plnění sjednána dohodou osoby povinné s osobou oprávněnou. V případě již splatné pohledávky je toto řešení prakticky nezbytné. Jedná-li se však o dosud nesplacnou pohledávku či pohledávku budoucí, musí doba plnění uvedená v notářském zápisu odpovídat době stanovené v hmotněprávním titulu.

Velice často se v praxi stává, že si dlužník s věřitelem ve smlouvě ujednají možnost plnit ve splátkách. Tomu se věnuje usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. října 2006, sp. zn. 20 Cdo 236/2006, a to zejména s přihlédnutím k tzv. ztrátě výhody splátek. Uvedený institut, někdy také označovaný jako ztráta lhůt, má své zákonné vymezení v ustanovení § 565 občanského zákoníku a je poměrně běžně využívaný právě v notářských zápisech se svolením k vykonatelnosti. Věřiteli, který na jedné straně umožnil svému dlužníku plnit ve splátkách (a nikoliv jednorázově a najednou), totiž stále zachovává možnost domoci se celé pohledávky v případě, že dlužník nesplní některou ze splátek řádně a včas. Zůstává tu tak z hlediska věřitele stále jakási pojistka zajišťující motivaci dlužníka k řádnému plnění svých závazků.

Smysl ztráty výhody splátek spočívá v tom, že při prodlení dlužníka s řádným uhrazením některé splátky může věřitel uplatnit své právo (ať už výzvou, žalobou či návrhem na nařízení exekuce) a požadovat zaplacení celé pohledávky. Je však časově omezen splatností nejbližší další splátky. Pokud však tak neučiní a dlužník další splátku řádně uhradí, může věřitel vymáhat jen nezaplacenou splátku.

Od nastíněného příkladu musíme odlišovat situaci, kdy si účastníci sjednají, že nezaplacením některé ze splátek v dohodnutém termínu se celý dluh stává okamžitě splatným. Nemusí pak dojít k žádnému uplatňování práv ze strany věřitele jako u ztráty výhody splátek a notářský zápis se ihned stává vykonatelným.

Poslední náležitostí, uvedenou pod písmenem f), je **prohlášení povinné osoby o svolení k vykonatelnosti zápisu**. V podstatě jde jen o jinak formulovanou náležitost předchozích dvou typů vykonatelného notářského zápisu. Svolení povinné osoby chápeme jako jednostranný písemný úkon učiněný vůči oprávněné osobě, který nelze

z hlediska jeho účinků učinit samostatně mimo dohodu. Stejně tak není možné, aby dlužník, jako osoba povinná, své svolení k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí pro případ nesplnění povinnosti bez souhlasu věřitele odvolal.

4.7 Soudní přezkum

Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti je, v souladu s tím, co bylo uvedeno již v dřívější podkapitole, zařazen v ustanovení § 274 odst. 1 písm. e) občanského soudního řádu a ustanovení § 40 odst. 1 písm. d) exekučního řádu do výčtu jako jeden z exekučních titulů. Zavázaný účastník, později ve vykonávacím řízení označovaný jako osoba povinná, v něm v době sepisu souhlasí s tím, že pokud řádně a včas nesplní svou povinnost, může být na základě takového exekučního titulu nařízen a proveden výkon rozhodnutí (exekuce) – svoluje k vykonatelnosti.

Vykonatelnost můžeme charakterizovat jako vlastnost, spočívající *v přímé vynutitelnosti prostřednictvím státní moci nebo pod její kontrolou*.³⁹ Exekuční titul může být i proti vůli povinného subjektu uskutečněn. Rozlišuje se stránka formální a stránka materiální neboli obsahová.

Z hlediska formální vykonatelnosti (existence zákonem předepsané formy) jsou určující právní předpisy, podle nichž byl exekuční titul vydán, v našem případě tedy notářský řád. Formálně vykonatelným se notářský zápis se svolením k vykonatelnosti stává dle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2008, sp. zn. 20 Cdo 477/2007, uplynutím doby plnění.

Z hlediska vykonatelnosti materiální (obsahové) lze podle § 261a odst. 1 občanského soudního řádu nařídit výkon rozhodnutí jen tehdy, obsahuje-li exekuční titul označení osoby oprávněné a povinné, vymezení rozsahu a obsahu povinností, k jejichž splnění byl výkon navržen, a určení lhůty k jejich splnění. Obdobně se toto ustanovení použije dle § 52 odst. 1 exekučního řádu i na exekuce. K tomu, aby byl notářský zápis vykonatelný, musí obsahovat všechny zákonem předpokládané náležitosti, v opačném případě oprávněný nemůže být u exekučního soudu úspěšný.

V případě, že dlužník dobrovolně nesplní svou povinnost, věřitel jako osoba oprávněná podá v souladu se zásadou dispoziční a ustanoveními § 261 odst. 1

³⁹ WINTEROVÁ, A. et al.: *Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011. s. 294. ISBN 978-80-7201-842-0

občanského soudního řádu a § 35 odst. 1 exekučního řádu návrh na nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce). Musíme mít na mysli, že se již nenacházíme v řízení nalézacím, nýbrž vykonávacím (exekučním). Možnosti povinného jsou proto do jisté míry omezeny. Je nutno také vyzdvihnout, že dle ustálené judikatury exekuční soud při nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) nepřezkoumává věcnou správnost a platnost hmotněprávního úkonu, který je podkladem pro notářský zápis, respektive věcnou správnost exekučního titulu. Nezabývá se ani otázkou, zda notářský zápis se svolením k vykonatelnosti odráží skutečné hmotněprávní vztahy účastníků.⁴⁰ Je-li však nařízen výkon rozhodnutí (exekuce), ačkoliv podle hmotného práva oprávněný nemá na vymáhané plnění nárok, je pak dán důvod pro zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu, tedy jestliže je výkon rozhodnutí nepřípustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat.⁴¹ Objevují se však názory, opírající se o článek 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod garantující právo každého domáhat se stanoveným postupem svého práva u nestranného a nezávislého soudu, které připouštějí v případech jiného exekučního titulu než je soudní rozhodnutí, aby se za určitých okolností exekuční soud dostal vlastně do postavení soudu nalézacího a přezkoumával vedle samotného exekučního titulu i kauzu - skutek, na jehož základě byl exekuční titul vydán.⁴²

Zásadním soudním rozhodnutím v oblasti notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti je již dříve zmiňované usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. dubna 1999, sp. zn. 21 Cdo 2020/1998, ve kterém došlo k vyložení náležitostí vykonatelného notářského zápisu (dohoda oprávněné a povinné osoby a jejich přesná individualizace, právní důvod plnění, předmět plnění – přesný obsah a rozsah plnění, doba plnění, svolení povinné k vykonatelnosti). Uvedené rozhodnutí je východiskem pro judikaturu vydávanou v hojném počtu na začátku dvacátého prvních století, která na závěry v něm obsažené navazuje a dále je upřesňuje, doplňuje a rozvíjí. V této souvislosti dochází v poslední době ke zpřísnování požadavků na obsah, srozumitelnost

⁴⁰ Viz. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. října 2000, sp. zn. 21 Cdo 267/2000; ze dne 23. června 2004, sp. zn. 20 Cdo 977/2003; ze dne 29. března 2005, sp. zn. 20 Cdo 2668/2004; ze dne 18. prosince 2008, sp. zn. 20 Cdo 3328/2007, a ze dne 23. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 2910/2007

⁴¹ Viz. např. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. října 2000, sp. zn. 21 Cdo 267/2000; usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. srpna 2009, sp. zn. 20 Cdo 3555/2007

⁴² Např. článek autora - soudce Okresního soudu Plzeň - město: SVOBODA, K. Kdy a jak přezkoumat notářský nebo exekutorský zápis. AD NOTAM 5/2009, s. 161-164. [online] dostupné z: http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2009_5.pdf

a přesnost terminologie notářských zápisů a tudíž i na odborné znalosti notářů, kteří takové zápisy sepisují.

K největším problémům při formulaci textu notářského zápisu z hlediska materiální vykonatelnosti dochází zejména v kontextu s přesným stanovením příslušenství pohledávky (úroky, úroky z prodlení) a také sankčních prostředků jako smluvní pokuta. Konkretizace pohledávky - jistiny - zpravidla nečiní potíže.

Notářský zápis nemůže být vykonatelný, pokud v něm není určena doba plnění. U smluvních úroků z pohledávky či z prodlení je třeba kromě jejich výše (sazby z jistiny) vyjádřit období, za které se stanoví (ročně, měsíčně apod.), od kdy (časový údaj) a do kdy (např. do zaplacení jistiny) je povinnost je platit. Úroky musí být spočitatelné v době sepisu notářského zápisu na základě údajů v něm uvedených, případně pomocí obecně závazného právního předpisu. A právě příležitostná absence určitého vymezení hlavně doby plnění, resp. předmětu plnění, v notářském zápisu se svolením k vykonatelnosti v důsledku zpříšňujících se požadavků recentní soudní judikatury vede k zamítnutí návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) v části týkající se úroků, případně smluvní pokuty.

V podkapitole 4.6.2 této práce již byla popsána materiální nevykonatelnost části notářského zápisu z důvodu vázání sjednané výše úroků na proměnlivou základní sazbu vyhlášenou v sazebníku peněžního ústavu.

Na závěr je možno shrnout, že proti usnesení o nařízení exekuce se povinný může v úmyslu docílit zamítnutí jejího nařízení bránit podáním odvolání u příslušného exekučního soudu postupem podle ustanovení § 44 odst. 7 exekučního řádu. Lze v něm však uvádět jen takové skutečnosti, které jsou pro nařízení exekuce rozhodné, tj. skutečnosti, které se vztahují k vykonatelnosti exekučního titulu, pravomoci orgánu, který jej vydal, věcné legitimaci účastníků a prekluzi vymáhaného práva. Případně může osoba povinná v rámci své obrany podat návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí (exekuce), a to z některého z důvodů uvedených v ustanovení § 268 odst. 1 občanského soudního řádu.

4.8 Odměna notáře

Jedním z faktorů, které mohou ovlivnit věřitele při rozhodování o způsobu, jakým zabezpečit svoji pohledávku vůči dlužníkovi, může být i výše vynaložených

peněžních prostředků. Při stanovení odměny za sepsání notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti stejně jako u ostatních případů notářský řád ve své části osmé odkazuje na podrobnou úpravu ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti – tzv. notářský tarif.⁴³ Ten obsahuje detailní údaje o výši a způsobu určení odměny notáře, který pak musí tato pravidla striktně dodržovat a nemůže tedy u totožných případů s různými účastníky individuálně sjednávat rozdílnou výši své odměny.

Notářský tarif vychází, obdobně jako například u notářského zápisu o zástavní či kupní smlouvě, z tarifní hodnoty – tj. hodnoty předmětu úkonu, kterou je výše pohledávky věřitele. Z té se pak způsobem popsáním v sazebníku (příloha k notářskému tarifu) procentuálně vypočítá odměna notáře. Je proto velice důležité, aby bylo ministerstvem nastavení výše odměny založeno tak, aby nebyla příliš vysoká a neodrazovala tak z tohoto důvodu potencionální účastníky zápisu a neomezovala dostupnost tohoto institutu pro občany. Na druhou stranu však musí poskytnout notáři za vynaloženou práci a čas spravedlivé ohodnocení.

Způsob, jakým se vypočítává odměna notáře za sepsání vykonatelného notářského zápisu, se pokusím blíže objasnit na několika praktických příkladech. Jak již bylo zmíněno, rozhodujícím elementem pro výpočet je výše věřitelovy pohledávky. Požádají-li tedy účastníci o sepsání dohody se svolením k vykonatelnosti například ohledně pohledávky z úvěrové smlouvy ve výši **100 000,- Kč (jedno sto tisíc korun českých)**, notář či jeho pracovník postupuje následovně: Nejprve dle položky A odst. 1. sazebníku vypočítá na základě tarifní hodnoty (pohledávky, tj. sto tisíc korun českých) odměnu za sepsání notářského zápisu včetně vydání jednoho stejnopisu, v uvedeném případě to budou dvě procenta z pohledávky – tedy 2 000,- Kč. Uvedenou částku je nutno dle sazebníku navíc snížit na dvě třetiny, výsledkem je pak 1 340,- Kč. Uvážíme-li, že uvedený notářský zápis bude mít čtyři strany a vydává se jeden další stejnopis, je třeba v souladu s položkou J odst. 2. sazebníku připočítat dalších 400,- Kč. Zpravidla stejnopis notářského zápisu obsahuje i přílohy jako výpisy z obchodního rejstříku, plné moci, pověření zaměstnanců apod. Za každou stranu takové přílohy, jak je uvedeno v položce J odst. 3. sazebníku, náleží notáři 30,- Kč. Nezřídka navíc u notáře dochází v souvislosti se sepsáním notářského zápisu k ověřování pravosti podpisu (tzv.

⁴³ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb. ze dne 29. května 2001, o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví

legalizace), shody opisu s ověřovanou listinou (tzv. vidimace) či vydávání výpisů z obchodního rejstříku či katastru nemovitostí.

Odměna notáře u nastíněného příkladu čtyřstránkového vykonatelného notářského zápisu na stotisícovou pohledávku při vydání dvou stejnopisů a šesti stranách příloh celkově činí 1 920,- Kč. Notáři, je-li plátcem daně z přidané hodnoty, náleží na základě ustanovení § 106 notářského řádu i částka odpovídající této dani, kterou je povinen odvést podle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty.

Proporcionálně se bude odměna notáře zvyšovat v souvislosti s rostoucí výší zajišťované pohledávky - tarifní hodnoty. U pětisetisícové pohledávky vychází odměna v závislosti na počtu vydávaných stejnopisů, stran a příloh na přibližně 5 000,- Kč bez daně z přidané hodnoty, při dvou milionech korun českých účastníci zaplatí notáři zhruba 9 000,- Kč bez DPH. U vysokých pohledávek převyšujících deset milionů korun českých se odměna notáře vyšplhá na desítky tisíc korun českých, přičemž částka nad 100 000 000,- Kč se do základu tarifní hodnoty nezapočítává, tudíž se maximální výše odměny notáře za vykonatelný notářský zápis pohybuje okolo šedesáti pěti tisíc korun českých bez daně z přidané hodnoty.

Jak vyplývá z uvedených příkladů, odměna notáře se značně liší v závislosti na výši pohledávky, nicméně bych chtěl podotknout, že zejména u nižších, tedy deseti- či stotisícových pohledávek, náleží notáři odměna v řádu jednotek tisíců korun českých. Takto účastníkem vynaložená suma není, dle mého názoru, příliš vysoká v porovnání s tím, že věřitel přímo získává způsobilý exekuční titul, aniž by musel absolvovat mnohdy zdlouhavé a nákladné soudní řízení. Myslím, že také z těchto důvodů zůstane sepisování vykonatelných notářských zápisů jednou z pravidelných součástí činnosti v rámci každodenního provozu notářských kanceláří.

4.9 Exekutorské zápisy se svolením k vykonatelnosti

Obdobu notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti můžeme nalézt i v zákoně č. 120/2001, o soudních exekutorech a exekuční činnosti. Možnost sepisovat zápisy, jež se při splnění zákonem stanovených podmínek stanou exekučním titulem, zákonodárce přiznal soudním exekutorům již v souvislosti se vznikem nového exekučního řádu v roce 2001. Dle důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona bylo hlavním smyslem zavedení tohoto institutu usnadnit účastníkům smluvních vztahů

zřizování autoritativních zápisů o svých dohodách bez nutnosti být odkázán pouze na notáře. V současné době si tedy věřitelé mohou vybrat, zda k zabezpečení své pohledávky vytvořením exekučního titulu požádají notáře či soudního exekutora.

4.9.1 Současná právní úprava

Sepisování exekutorských zápisů bylo zakotveno do Hlavy V. exekučního řádu v rámci tzv. další činnosti exekutora. Právní úprava v exekučním řádu obsažená je do značné míry inspirována notářským řádem. Samotné vymezení exekutorského zápisu *o dohodě, kterou se účastník zaváže splnit pohledávku nebo jiný nárok druhého účastníka vyplývající ze závazkového právního vztahu, v níž svolí, aby podle tohoto zápisu byl nařízen a proveden výkon rozhodnutí nebo exekuce, jestliže svou povinnost řádně a včas nesplní*, v ustanovení § 78 písm. a) exekučního řádu v podstatě kopíruje definici notářského zápisu podle § 71b odst. 1 notářského řádu. Exekutorům je umožněno sepsat pouze tento jeden typ vykonatelného zápisu, narozdíl od tří variant zápisů notářských. Jinak ale celý Díl 2. páté hlavy exekučního řádu věnující se sepisování exekutorských zápisů, jejich definici, náležitostem, prokazování totožnosti apod., doslova přepisuje jednotlivá ustanovení notářského řádu týkající se notářských zápisů o právním úkonu. Pro doplnění, rovněž exekuční tarif při stanovení odměny soudního exekutora za sepsání exekutorského zápisu odkazuje na vyhlášku Ministerstva spravedlnosti upravující odměny notářů (notářský tarif).⁴⁴

Lze říci, že to, co platí pro notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti, můžeme přiměřeně vztáhnout i na vykonatelné zápisy exekutorské. Mám tím na mysli zejména bohatou judikaturu posledních patnácti let, kterou se musí při tvorbě zápisu soudní exekutor, stejně jako notář, řídit a respektovat ji.

Z uvedeného je patrné, že uzákoněním exekutorských zápisů se svolením k vykonatelnosti nešlo o snahu o vytvoření nějakého nového institutu, nýbrž o rozšíření počtu osob oprávněných sepisovat zápisy, na základě kterých může být provedena exekuce, a to také s ohledem na přesně stanovený a omezený počet notářských úřadů v souladu se zásadou numerus clausus. Statistiky Exekutorské komory České republiky, podle kterých v roce 2002 bylo sepsáno celkem 1 342 exekutorských zápisů, přičemž

⁴⁴ Ustanovení § 17 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem

v roce 2011 se celkový počet zápisů sepisovaných soudními exekutory vyšplhal na 25 737, jasně vypovídají o tom, že se popsaná snaha legislativy úspěšně potkala s poptávkou a exekutorské zápisy se pevně usadily v české právní praxi.

4.9.2 Právní úprava exekutorských zápisů de lege ferenda

Dne 23. listopadu 2011 byl Poslanecké sněmovně České republiky předložen jako sněmovní tisk číslo 537/0 vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění občanský soudní řád, exekuční řád a dalších patnáct souvisejících právních předpisů. Jedná se o velice rozsáhlou a významnou novelizaci směřující k výraznému omezení dosavadní dvoukolejnosti výkonu rozhodnutí, jejímž hlavním záměrem je zrychlení a zefektivnění výkonu exekučních titulů, úspora výdajů ze státního rozpočtu, odbřemenění soudů a celkové zrychlení chodu justice v nalézacím řízení. Navrhovatel dovedl, že postup soudních exekutorů při provádění exekucí je po více než deseti letech fungování exekučního řádu do té míry stabilizován, že soudům by měl zůstat výkon rozhodnutí jen v těch případech, kde je k tomu zvláštní důvod, jako u věcí týkajících se nezletilých dětí, vykazání ze společného obydlí, vyklizení z bytu s bytovou náhradou a podobně.

Součástí shora uvedené novely, která již prošla parlamentem a dne 9. října 2012 ji podepsal prezident republiky, je i zrušení právní úpravy exekutorských zápisů se svolením k vykonatelnosti, které zmizí z výčtu exekučních titulů v ustanoveních § 274 odst. 1 písm. e) občanského soudního řádu a § 40 odst. 1 písm. d) exekučního řádu. Nadále tak od 1. ledna roku 2013 bude sepisování přímo vykonatelných zápisů umožněno opět pouze notářům. Dle přechodných ustanovení schváleného zákona jsou však exekutorské zápisy podle § 78 písm. a) exekučního řádu řádně sepsané do konce roku 2012 exekučním titulem i po nabytí účinnosti novely a může být tak na jejich základě vedena exekuce i po 1. lednu roku 2013.

Vzhledem k těmto souvislostem se chci v této práci věnovat a uvážit výhody a nedostatky exekutorských zápisů se svolením k vykonatelnosti.

Jedním z největších přínosů jejich zavedení v roce 2001 bylo skokové navýšení počtu lidí oprávněných sepisovat zápisy, jež v podstatě nahrazují soudní rozhodnutí v nalézacím řízení. Vedlo to k rozšíření možnosti přístupu veřejnosti a tím pádem k větší dostupnosti a atraktivitě popsaného institutu. Omezil se tak i monopol přibližně

450 notářů působících v České republice, kteří pro rozsáhlost své pracovní náplně často nestíhali uspokojovat požadavky věřitelů. Exekutorský, respektive notářský zápis se svolením k vykonatelnosti mají v podstatě totožné požadavky na náležitosti, obsah a formu, obojí je veřejnou listinou, odměna za jejich sepsání je taktéž stejná, takže záleželo jen na osobních preferencích účastníka, zda si k sepsání prakticky totožného zápisu vybral notáře či soudního exekutora. S prezidentem podepsaným zákonem se tato agenda vrací výlučně zpět do notářských kancelářů.

Hlavním argumentem pro zrušení úpravy vykonatelných exekutorských zápisů je respektování principu rozdělení jednotlivých činností v oblasti práva mezi stávající zavedené právnické profese. Dle důvodové zprávy k navrhované novelizaci by totiž *hlavní činností advokátů mělo být poskytování právní pomoci, notáři by se měli kromě svého působení v dědickém řízení především soustředit na sepisování veřejných listin a soudní exekutoři by se měli věnovat zejména nucenému výkonu rozhodnutí*.⁴⁵ Předchází se situaci, že soudní exekutor provádí exekuci na základě exekučního titulu, kterým je listina sepsaná dalším exekutorem, a to bez nutnosti přičinění soudu či jiného orgánu. Vytvoření exekučního titulu a současně i jeho následný výkon tak provádí příslušníci stejného (jednoho) právnického povolání - soudní exekutoři. Hlavní působiště tohoto poměrně nově vzniklého úřadu by však mělo zůstat v oblasti exekučního řízení, a to zejména s přihlédnutím k situaci, kdy zmíněná novelizace občanského soudního řádu a exekučního řádu předpokládá značné omezení dvoukolejnosti výkonu rozhodnutí a jiných exekučních titulů, preferující cestu prostřednictvím exekuce, navíc s tím, že institut pověření exekutora a nařízení exekuce exekučním soudem podle nového ustanovení § 43a exekučního řádu od 1. ledna 2013 již nebude soudním rozhodnutím a ani se nedoručuje účastníkům exekučního řízení.

Na druhé straně, notářům (fungujícím v moderní podobě již od středověku) náleželo sepisování veřejných listin již od pradávna. Takové listiny, kterou je i notářský zápis se svolením k vykonatelnosti, jsou nadány tzv. fides publica, požívají zvýšené ochrany a i v současnosti mají ve společnosti stále určitý respekt.

⁴⁵ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Zvláštní část. K části druhé. K čl. III. K bodu 35 (§ 40 odst. 1 písm. d)). [online] dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=537&CT1=0>

I když uvážím, že by měla být zajištěna co nejširší možnost přístupu veřejnosti a že na novelu exekučního řádu do jisté míry působil i vliv notářské komory, stále jsem přesvědčen, že zrušení právní úpravy exekutorských zápisů se svolením k vykonatelnosti není krok špatným směrem. Stále by, dle mého názoru, měly být mezi jednotlivými právními profesemi jasně stanoveny mantinely jejich agendy a příslušníci právnických povolání by měli být erudovanými specialisty a odborníky na daný obor činnosti, kterou se dle zákona zabývají. Soudy jako nezávislé státní orgány by tak měly nalézat právo, advokáti zastupovat své klienty a poskytovat jim právní pomoc, soudní exekutoři zajišťovat hladkou exekuci přiznaných práv a povinností a notáři jako nestranné osoby prostřednictvím sepisování veřejných listin působit preventivně k zajištění právní jistoty účastníků. Obdobně se v rámci rozhovoru pro časopis AD NOTAM v letošním roce vyjádřili i například prezident Soudcovské unie JUDr. Tomáš Lichovník či předsedkyně Legislativní rady vlády a místopředsedkyně vlády Mgr. Karolína Peake.⁴⁶

Pro doplnění chci ještě zmínit, že od prvního července roku 2009 mohou notáři písemně pověřit sepisováním notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti podle ustanovení § 71b notářského řádu i své notářské koncipienty, což poměrně zvyšuje počet osob oprávněných uveřejnit zápis sepsat.

4.10 Právní úprava na Slovensku

Právní úprava civilního procesu v České republice i na Slovensku vychází z občanského soudního řádu z roku 1963, který byl přijat ještě v rámci společného státu a dodnes si v obou zemích zachoval číslo 99/1963. Po rozdělení Československa na začátku devadesátých let minulého století se však civilněprocesní právo začalo v každé z nově vzniklých republik ubírat vlastní cestou. V této podkapitole se vzhledem k tématu zaměřím na oblast exekučního řízení a vykonatelných notářských zápisů.

Vývoj právní úpravy v oblasti exekučního řízení postupoval na Slovensku mnohem rychleji. Zatímco u nás vstoupil exekuční řád v účinnost až v prvním roce nového tisíciletí, slovenská Národní rada se na novém zákoně upravujícím soudní

⁴⁶ FOUKAL, M. Soudní moc by měla být zastřešena vrcholným orgánem. AD NOTAM 1/2012, s. 27-29. [online] dostupné z: http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2012_1.pdf. FOUKAL, M. Považuji za problém a chybu, že nebyla provedena analýza dopadů nového občanského zákoníku. AD NOTAM 3/2012, s. 26-29 [online] dostupné z: http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2012_3.pdf

exekutory a jejich činnost usnesla již v roce 1995⁴⁷. V současné době, kdy se v České republice přijímá novelizace směřující k omezení dvoukolejnosti výkonu rozhodnutí a exekuce, je možná namíste zmínit, jak se s daným problémem vypořádali na Slovensku. Už na základě zákona č. 341/2005 Z.z. tam výrazným způsobem ve prospěch řízení exekučního zredukovali existenci možnosti výkonu rozhodnutí soudem. Nucený výkon soudního rozhodnutí postupem podle občanského soudního řádu je možný pouze u rozhodnutí o výchově nezletilých a dále v případě tak zvaných justičních pohledávek (pohledávky ze soudních poplatků, nákladů trestního řízení, pokut, svědečného, znalečného a dalších nákladů soudního řízení)⁴⁸. Jinak probíhá nucený výkon exekučního titulu prostřednictvím soudního exekutora postupem podle exekučního řádu.

Základní princip slovenských notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti je stejný jako v právní úpravě naší. Ustanovení § 41 odst. 2 písm. c) exekučního řádu je vyjmenovává ve výčtu exekučních titulů a na jejich základě je pak možné provést exekuci bez nutnosti předchozího uplatňování nároku v nalézacím řízení u soudu. Do této chvíle je česká a slovenská právní úprava obdobná.

Slovenský exekuční řád stanoví, že podle něj může být vykonána exekuce i *na základě notářských zápisů, které obsahují právní závazek a ve kterých je označena oprávněná osoba a povinná osoba, právní důvod, předmět a doba plnění, pokud osoba povinná v notářském zápisu s vykonatelností souhlasila*⁴⁹. Právě tady můžeme spatřovat největší rozdíl mezi slovenskou a českou právní úpravou. Na rozdíl od českého zákona, slovenský notářský řád o notářských zápisech se svolením k vykonatelnosti úplně mlčí. V ustanoveních § 46 až § 55 slovenského notářského řádu jsou obsažena pouze obecná ustanovení platící pro všechny notářské zápisy o právním úkonu. Na stanovení náležitostí přímo vykonatelných notářských zápisů tak zcela rezignuje a přenechává jej pouze výše citovanému jednomu odstavci v exekučním řádu. Notář má tak otevřen poměrně široký prostor pro rozmyšlení, jak bude obsah jeho zápisu se souhlasem s vykonatelností vypadat. Není ani nutné, aby byl oprávněný (věřitel) účastníkem

⁴⁷ Zákon č. 233/1995 Z.z., o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov

⁴⁸ MAZÁK, J. Základy občianskeho procesného práva. 4. podstatne prepracované a doplnené vyd. Bratislava: Iura Ed., 2009, s. 576. ISBN 80-807-8275-X

⁴⁹ Ustanovení § 41 odst. 2 písm. c) zákona č. 233/1995 Z.z., o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov

konkrétního notářského zápisu, postačí jen, když notář osvědčí samotné prohlášení povinného⁵⁰.

Naproti tomu, český notářský řád, jak bylo v této kapitole již popsáno, obsahuje zvláštní oddíl věnovaný právě jen notářským zápisům se svolením k vykonatelnosti a jejich předepsaným náležitostem. Je otázkou, která z právních úprav dvou sousedních zemí řeší nastíněnou problematiku lépe. Nicméně, přikláním se k větší právní jistotě a dávám přednost českému pojetí tohoto důležitého právního institutu.

Spíše pro zajímavost bych chtěl v závěru zmínit ještě jeden poznatek. Zatímco v České republice se po více než deseti letech s účinností od příštího roku ruší možnost sepisovat exekutorské zápisy, na Slovensku jdou paradoxně úplně opačným směrem. Objevují se tam totiž úvahy o tom, že by se poprvé v historii mohlo po českém (a pomalu končícím) vzoru zavést v rámci další činnosti sepisování exekutorských zápisů o dohodě se souhlasem k vykonatelnosti a o osvědčení skutkového děje a stavu věci⁵¹. Ačkoliv mají obě země společné kořeny právní úpravy, v současné době už čeští a slovenští zákonodárci postupují naprosto individuálně a nezávisle na sobě.

4.11 Shrnutí

Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti představuje stabilní institut v českém právním řádu, který má své historické kořeny, i když jeho právní úprava doznala v moderní době posledních dvaceti let určité změny. V souvislosti s tzv. souhrnnou novelou občanského soudního řádu z roku 2009 dnes rozlišujeme tři typy vykonatelných notářských zápisů. V tom prvním podle ustanovení § 71a odst. 1 notářského řádu dochází ke svolení k vykonatelnosti již ohledně zakládaného závazkového vztahu, druhý typ podle ustanovení § 71a odst. 2 notářského řádu se týká jednostranného uznání peněžité pohledávky ze strany dlužníka a notářský zápis dle § 71b notářského řádu je tradiční dohodou dvou stran týkající se pohledávky, ale

⁵⁰ TOMAŠOVIČ, M. Exekučný poriadok s komentárom. Žilina: Eurokódex, 2006, s. 72. ISBN 80-88931-41-X

⁵¹ Návrh zákona Národnej rady Slovenskej republiky, ktorým sa mení zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a ďalšie zákony. [online] dostupný z: <http://www.ja-sr.sk/files/novela.doc>; Dovodova sprava k predkladanému návrhu novely zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a ďalšiech zákonov. [online] dostupný z: <http://www.ja-sr.sk/files/dovodova%20spr%C3%A1va.doc>

i jiného nároku účastníka, ve které je obsažen souhlas s vykonatelností takového zápisu pro případ nesplnění povinností.

Největší výhodou a hlavním důvodem, proč byl tento institut vlastně vytvořen, je jeho zařazení mezi exekuční tituly, a to jak v občanském soudním řádu, tak i v exekučním řádu. Za splnění zákonných podmínek se dokonce potvrzuje jako evropský exekuční titul. Je vhodný zejména v případech, kdy jsou účastníci (věřitel a dlužník) schopni a ochotni dohodnout se pro případ, že zavázaná strana nedostojí svým závazkům a nesplní svou povinnost řádně a včas. Notářský zápis poskytuje právní jistotu, může se na jeho základě rovnou přistoupit k exekuci, slouží jako alternativa, jak se vyhnout časově náročnému soudnímu nalézacímu řízení a současně částečně odbřemenit někdy přetížené soudy.

Notář, vycházející ze souhlasných prohlášení účastníků, musí při vytváření tohoto exekučního titulu postupovat s největší obezřetností. Do jisté míry se ocitá v postavení soudce v nalézacím řízení. Je nutností znát a vycházet z rozsáhlé judikatury vytvářené v posledních letech zejména Nejvyšším soudem, jasně a precizně formulovat každou větu a dodržet veškeré obsahové a formální náležitosti. Jsou-li splněny tyto požadavky, účastníci zaplatí odměnu a odcházejí z notářské kanceláře s vykonatelným titulem. V opačném případě by byl notářský zápis nevykonatelný a založila by se také notářova odpovědnost.

Notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti budou pro své nesporné výhody jistě hojně využívány i po roce 2013, od kdy se plánuje zrušení obdobných zápisů exekutorských.

5. Právní pomoc notáře v souvislosti se zápisem společnosti do obchodního rejstříku

Další z velmi obvyklých činností, se kterou se notáři a jejich pracovníci ve svých kancelářích potýkají a kterou musí bravurně ovládat, je sepisování zakladatelských dokumentů obchodních společností či družstev. Účast notáře při procesu zakládání obchodních společností je neoddiskutovatelná, a to zejména u společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, kde se podle ustanovení § 57 odst. 1 obchodního zákoníku vyžaduje, aby společenská smlouva (resp. zakladatelská smlouva) byla vyhotovena ve formě notářského zápisu. Podobně se u družstev musí k návrhu na zápis

do obchodního rejstříku přiložit i stejnopisy notářského zápisu o ustavující schůzi družstva a notářského zápisu o rozhodnutí ustavující schůze o schválení stanov.

Obdobně může jako podklad pro zápis sloužit notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby (zpravidla valné hromady) či rozhodnutí jediného společníka (akcionáře) v působnosti valné hromady formou notářského zápisu o právním úkonu v situaci, kdy se mění údaje zapisované do obchodního rejstříku.

Pokud účastníci nevyužijí právních služeb advokáta, často dochází k tomu, že kromě vytvoření zakladatelského dokumentu jsou notáři navíc žádáni o poskytnutí právních porad a učinění další úkonů směřujících ke vzniku nového právního subjektu. To vše se děje v rámci tzv. právní pomoci ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 notářského řádu. V těchto případech můžeme sledovat jisté odchýlení od tradičně pojímané pozice notáře jako nestranné osoby, neboť se zde dostává do role advokáta hájícího zájmy svého klienta.

5.1 Obecně o právní pomoci notáře

Právní pomoc můžeme charakterizovat jako *odbornou činnost práva znalých osob (advokátů, ale i jiných), která zahrnuje odborné právní poradenství jiným osobám a zastupování osob v právních záležitostech (v řízení před různými orgány i v jednání s jinými).*⁵² Pražská vysokoškolská učebnice civilního práva procesního tímto pojmem rozumí *zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajobu ve věcech trestních, udílení právních porad, sepisování listin, zpracování právních rozborů a další činnosti, jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu.*⁵³

Právní úprava poskytování právní pomoci notářem je upravena v ustanovení § 3 notářského řádu. Tady je také přesně a taxativně vymezeno, v čem bude taková právní pomoc spočívat. Jedná se o poskytování právních porad, zastupování v jednání s fyzickými a právnickými osobami a orgány, zastupování ve správním řízení a také v občanském soudním řízení ve vyjmenovaných nesporných řízeních a o sepisování listin. Dále může notář vykonávat správu majetku a v této souvislosti zastupovat, nebo vykonávat funkci insolvenčního správce apod.

⁵² MACKOVÁ, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 2. ISBN 80-7179-457-0.

⁵³ WINTEROVÁ, A. et al.: *Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011, s. 153. ISBN 978-80-7201-842-0.

U výše uvedených právních porad, zastupování a sepisování listin (první odstavec § 3 notářského řádu) je velice důležité mít na paměti, že u všech těchto právních služeb musí být splněna zákonná podmínka, kterou je souvislost s notářskou činností, respektive výkonem notářství. Notáři tedy nemohou poskytovat tyto služby v jakékoliv věci, nýbrž jsou ze zákona omezeni jen na určitý okruh záležitostí. Pro ilustraci, pokud notář sepíše formou notářského zápisu kupní smlouvu o převodu nemovitosti, je umožněno, aby rovněž připravil návrh na zahájení řízení o povolení vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí a účastníka v tomto řízení zastupoval. Vazba na notářskou činnost je zde zřejmá.

Smyslem tohoto ustanovení není snaha o zvýšení konkurence pro advokáty. Instituce notáře byla státem zřízena hlavně pro vykonávání notářské činnosti definované v § 2 notářského řádu. Vyvíjení jiných výdělečných aktivit jim není až na stanovené výjimky zákonem dovoleno. Poskytování právní pomoci bylo notářům umožněno především z toho důvodu, aby fungovali efektivně a mohli v rámci notářské činnosti nabídnout svému klientovi komplexní právní službu. Vše by také mělo směřovat právě ku prospěchu účastníků, kteří svojí záležitost vyřídí kompletně na jednom místě – v notářské kanceláři – a to bez nutnosti vyhledání dalších služeb advokáta po provedení úkonů spadajících pod notářskou činnost. Sleduje se tak zájem veřejnosti, pro kterou je zvolené řešení jednodušší, časově a často i ekonomicky úspornější. Je však třeba ještě jednou zdůraznit, že popsaná právní pomoc notáře může být poskytována jen ve vazbě s výkonem notářství.

Právní porady, aby byly poskytovány v souvislosti s notářskou činností, se tedy mohou dotýkat všeho, co může tvořit obsah notářských zápisů o právním úkonu, osvědčovací agendy nebo notářských úschov. Mohou být poskytnuty v souvislosti s konkrétním notářským úkonem, o nějž bylo teprve požádáno i úkonem, který byl již proveden. Právní porada se však nebude týkat takového notářského úkonu přímo. Může z něho pouze vycházet a doplňovat jej, či mu předcházet. Sepisování notářského zápisu o právním úkonu totiž samo o sobě automaticky nestrannou právní poradu v rámci toho úkonu už obsahuje.

Při sepisování soukromých listin půjde zpravidla o vazbu na určitý již provedený notářský úkon podle ustanovení § 2 notářského řádu. Pro účely této kapitoly může jít například o sepsání návrhu na zápis do obchodního rejstříku poté, co notář vytvořil ve

formě notářského zápisu o právním úkonu společenskou smlouvu o založení obchodní společnosti. Obyčejně pak účastníka v rejstříkovém řízení i zastupuje.

Notář je již od 1. ledna 2001 po novelizaci občanského soudního řádu výslovně uveden mezi možnými zástupci účastníků civilního řízení na základě plné moci. Jedná se pouze o tzv. plnou moc procesní, tedy pro celé řízení, kterou nelze nijak omezovat. Ustanovení § 25a občanského soudního řádu ponechává úpravu rozsahu notářova oprávnění při zastupování plně na notářském řádu. Ten omezuje zastupování účastníků občanského soudního řízení notářem jen na záležitosti vyjmenované v ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) (zejména jde o zastupování v řízeních podle části páté občanského soudního řádu a většině nesporných řízení podle § 175a a násl. občanského soudního řádu).

Jak bylo naznačeno výše, od tzv. notářské činnosti, jež by měla být hlavní náplní práce notáře a v níž je notář nezastupitelný, se právní pomoc notářů do značné míry odlišuje. Tato další a „doplňková“ činnost se vyznačuje tím, že notář je vlastně v postavení advokáta snažícího se chránit a prosazovat zájmy svého klienta a nikoliv nestranného subjektu, na něž byly přeneseny některé pravomoci státu a který má především fungovat preventivně jako záruka právní jistoty. Postrádáme tady jeden z hlavních principů notářství – zásadu nestrannosti. Na rozdíl od notářské činnosti, kde vykonává funkci státu, je vázán pouze právem a pokyny účastníka jsou bez právní relevance, při poskytování právní pomoci je v souladu s ustanovením § 52 notářského řádu notář vázán také pokyny klienta.

Rovněž v oblasti odpovědnosti za škodu spatřujeme jisté rozdíly. Stát totiž neodpovídá podle zákona č. 82/1998 Sb.⁵⁴ za škodu způsobenou notářem při poskytování právní pomoci dle § 3 notářského řádu, když například u škody v souvislosti s veřejnou listinou o právním úkonu je odpovědnost státu založena. Pro případ přímé odpovědnosti notářů za způsobenou škodu jsou nuceni uzavírat pojistné smlouvy.

Odměně notáře za poskytnutí právní pomoci se věnuje další podkapitola této práce.

⁵⁴ Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

5.2 Zápis společnosti do obchodního rejstříku a úloha notáře

5.2.1 Vyhotovení zakladatelského dokumentu a souvisejících listin

Aby došlo podle českého práva ke zrodu obchodní společnosti jako nového subjektu právních vztahů, musí proběhnout dvě fáze. Tou první z nich je založení společnosti. Spočívá v uzavření společenské smlouvy opatřené úředně ověřenými podpisy všech zakladatelů. U družstva se vyžaduje konání ustavující členské schůze podle ustanovení § 224 obchodního zákoníku.

Pokud chce někdo založit a podnikat prostřednictvím kapitálové obchodní společnosti (společnost s ručením omezeným nebo akciová společnost), využití notářských služeb se nevyhne, protože obchodní zákoník pro společenskou smlouvu o založení společnosti s ručením omezeným a zakladatelskou smlouvu akciové společnosti, respektive zakladatelskou listinu u jednočlenných společností, vyžaduje formu notářského zápisu.

Taktéž u zakládání družstev je notář nezbytný, dokonce je potřeba sepsání dvou notářských zápisů - nejprve osvědčení o průběhu ustavující schůze družstva, a pak notářský zápis o rozhodnutí ustavující schůze o schválení stanov.

Druhou fází následující po úspěšném založení společnosti či družstva je jejich vznik. K němu dochází dnem zápisu do obchodního rejstříku na základě návrhu, který musí být podán do devadesáti dnů od založení. Aby celé řízení proběhlo zdárně a společnost byla zapsána do obchodního rejstříku, je třeba předložit rejstříkovému soudu kromě zakladatelských dokumentů i další nezbytné listiny.

Úloha notáře nemusí tedy končit u sepsání notářského zápisu o založení obchodní společnosti. Pokud se účastník nechce obtěžovat vytvářením a vyplňováním všech potřebných dokumentů a zároveň nevyužije služeb advokáta, může požádat notáře, aby mu v rámci poskytnutí právní pomoci zajistil i zápis zakládané společnosti do obchodního rejstříku a zastupoval jej na základě plné moci v rejstříkovém řízení. Notář tímto poskytne občanovi komplexní právní službu.

5.2.2 Rejstříkové řízení a úloha notáře

Obchodní rejstřík je *veřejný seznam*, vedený v elektronické podobě, *do kterého se zapisují zákonem stanovené údaje o podnikatelích*.⁵⁵ Řízení ve věcech obchodního rejstříku je upraveno v ustanoveních § 200a až § 200de občanského soudního řádu. Některé procesní záležitosti můžeme dokonce naleznout i v obchodním zákoníku, tedy normě hmotněprávního charakteru (například § 32 a § 33 obchodního zákoníku o způsobu zahájení řízení).

Jde také o jedno z nesporných řízení, kde notářský řád umožňuje, aby účastníka v rámci další činnosti a v souvislosti s výkonem notářství zastupoval na základě procesní plné moci po celé řízení notář.

Řízení se nejčastěji zahajuje na návrh, i když z této zásady existují výjimky, kdy se zahájí i bez návrhu. Vzhledem k veřejnoprávnímu charakteru obchodního rejstříku a skutečnosti, že celé řízení je do velké míry formalizované, návrh na zápis nebo zápis změny zapsaných údajů do rejstříku se podává pomocí formuláře, buď v podobě písemné nebo elektronické. Jeho náležitosti jsou přesně vymezeny ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti⁵⁶, přičemž ještě do konce roku 2011 platila speciální vyhláška⁵⁷, jež ve svých přílohách závazné formuláře přímo obsahovala.

Kromě procesní plné moci k zastupování účastníka a návrhu na zápis do obchodního rejstříku notář v rámci právní pomoci také sepíše listiny dokládající skutečnosti, jež mají být do obchodního rejstříku zapsány. Půjde zejména o čestná prohlášení zapisovaných osob, souhlas s umístěním sídla jako právní důvod užívání prostor, prohlášení správce vkladu a podobně. Všechny tyto soukromé listiny spolu s notářským zápisem tvoří přílohu návrhu na zápis, vše se pak podá na rejstříkový soud a tím se zahájí řízení ve věci obchodního rejstříku.

Výraznou změnu koncepce tohoto řízení provedla novela obchodního zákoníku a občanského soudního řádu účinná od 1. července 2005, na základě které se upustilo od dosavadního principu věcného přezkumu podaného návrhu a přistoupilo se k tzv.

⁵⁵ Ustanovení § 27 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

⁵⁶ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 414/2011 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku, účinná od 1. ledna 2012

⁵⁷ Dnes již zrušená vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 250/2005 Sb., o závazných formulářích na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku

registračnímu principu, kdy rejstříkový (krajský) soud, až na určité výjimky, přezkoumává jen, zda byly splněny předepsané formální náležitosti.

Uvedená novelizace mimo jiné také umožnila, aby soud v zákonem stanovených případech provedl žádaný zápis do obchodního rejstříku, aniž by o tom vydával rozhodnutí. Dále byly zavedeny závazné lhůty k zápisu a při jejich nesplnění dojde automaticky k fikci zápisu.

Význam notáře a notářského zápisu v rejstříkovém řízení spočívá kromě skutečnosti, že se uplatní ustanovení § 134 občanského soudního řádu o veřejných listinách, i v tom, že podle § 200da odst. 4 občanského soudního řádu rejstříkový soud provede zápis bez vydání rozhodnutí, pokud mají zapisované skutečnosti podklad v přiloženém notářském zápisu. Může jít o notářský zápis o právním úkonu ve smyslu § 62 a násl. notářského řádu nebo o notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby dle § 80a a násl. notářského řádu.

5.3 Právní úprava de lege ferenda – rejstříkový zákon

V souvislosti s otázkou úlohy notáře v řízení ve věcech obchodního rejstříku a možné budoucí právní úpravy bych se chtěl v této práci dotknout ještě jedné záležitosti. Od 1. ledna roku 2014 by měl vstoupit v účinnost nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) a na něj navazující zákon o obchodních korporacích (zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech), což představuje zásadní rekonstrukci v oblasti soukromého práva za několik posledních desetiletí.

Na rozdíl od stávající úpravy obchodního rejstříku, která je částečně obsažena v obchodním zákoníku, a částečně v občanském soudním řádu, se ve vazbě na nový kodex předpokládá vytvoření samostatného, zvláštního zákona.

Uvedenému se v poslední době věnuje několik publikovaných článků⁵⁸. Zejména bych chtěl zdůraznit příspěvek doc. JUDr. Bohumila Havla, Ph.D., člena Legislativní

⁵⁸ Např. HOVORKA, M. Zápis do obchodního rejstříku půjde rychleji a levněji. Víme, co se chystá. [online] dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/zapis-do-obchodniho-rejstriku-pujde-rychleji/>; KLESLA, J. Podnikatelům se uleví. Firmu založí za chvíli, zapíší ji i notáři; [online] dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/zpravodajstvi/c1-53504650-podnikatelum-se-ulevi-firmu-zalozi-za-chvili-zapisou-ji-i-notari>; Právní rádce. Nový rejstříkový zákon by měl být brzy hotov; [online] dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-57650420-kratke-zpravy>; DĚDIČ, J. Úloha notářství a jeho přínos v právu obchodních korporací. AD NOTAM 6/2011, s. 14-22; [online] dostupné z: http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_6.pdf

rady vlády a jednoho z hlavních autorů zákona o obchodních korporacích a právě také připravovaného rejstříkového zákona, přednesený na Notářské konferenci v Praze na konci minulého roku⁵⁹.

Již existuje nástin věcného záměru zákona o obchodním rejstříku, vytvořený členem Legislativní rady vlády prof. JUDr. Janem Dědičem⁶⁰. K připomínkám byla již rozeslána *Analýza možností právní úpravy obchodního rejstříku v novém rejstříkovém zákoně s návrhem řešení*⁶¹ a podle Plánu legislativních prací vlády na rok 2012 by mělo Ministerstvo spravedlnosti návrh rejstříkového zákona předložit vládě v průběhu měsíce prosince.

Jak bylo zmíněno v předchozí podkapitole, již dnes je možné, aby soud na základě přiloženého notářského zápisu provedl zápis do obchodního rejstříku, aniž by o tom vydával rozhodnutí. Materiální přezkum zapisovaných skutečností provádí vlastně notář jako strážce zákonnosti, rejstříkový soud nezkoumá obsah veřejné listiny a v souladu s registračním principem jen fakticky provede přímý zápis do rejstříku.

Nový rejstříkový zákon by měl jít ještě dál. Počítá se s tím, že by se notářům umožnilo provedení přímého zápisu do obchodního rejstříku o skutečnostech, které mají podklad v jimi sepsané veřejné listině - notářském zápisu. Šlo by o specifický druh notářské činnosti, zřejmě zčásti upravený i v notářském řádu. Vedení obchodního rejstříku by však nadále v souladu s dosavadní úpravou mělo být ponecháno rejstříkovým soudům.

Výhody v přímém zápisu notářem jsou spatřovány v tom, že se odstraní zbytečné administrativní překážky pro podnikatele, kteří se u věci, jejíž zákonnost již byla posouzena notářem, nebudou muset ještě obracet na rejstříkový soud a platit soudní poplatky za provedení jen formálního úkonu. Zmenší se vynaložené náklady podnikatelů, zkrátí se doba zápisu do obchodního rejstříku, částečně se v této agendě odbřemení krajské soudy a dokončí se proces zavádění registračního principu do českého práva.

⁵⁹ HAVEL, B. Postavení notáře v rekodifikovaném obchodním právu. AD NOTAM 6/2011, s. 23-25; [online] dostupné z: http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_6.pdf

⁶⁰ DĚDIČ, J. Nástin věcného záměru zákona o obchodním rejstříku; [online] dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/zapis-do-obchodniho-rejstriku-pujde-rychleji/>

⁶¹ [online] Dostupné z <http://www.komora.cz/pomahame-vasemu-podnikani/pripominkovani-legislativy-2/nove-materialy-k-pripominkam-1/nove-materialy-k-pripominkam/28-12-analyza-moznosti-pravni-upravy-obchodniho-rejstriku-t-14-2-2012.aspx>

Přímý zápis bude moci být uskutečněn jen za splnění stanovených požadavků. Notářem zapisované skutečnosti musí mít podklad v jím sepsaném notářském zápisu. Vyžaduje se souhlas osoby, která je jinak oprávněna podat návrh na zápis do obchodního rejstříku a musí být předloženy listiny, které mají být přiloženy k návrhu na zápis nebo založeny do sbírky listin. Notář pak dokumenty digitalizuje, rovnou v elektronické podobě uloží do sbírky listin a elektronickým přenosem dat bez zbytečného odkladu oznámí rejstříkovému soudu provedení a dobu zápisu.

Samozřejmě zůstane zachována i možnost klasického zápisu prostřednictvím soudu. Prostředky domáhání se výmazu, změny nebo obnovení původního zápisu by taktéž zůstaly stejné jako u zápisu provedeného soudem.

Myslím, že navrhovaná myšlenka by mohla být přínosem hlavně pro podnikatele, ale zároveň i ulehčit rejstříkovým soudům. Pravděpodobně by se také zjednodušil a zrychlil proces změny údajů v obchodním rejstříku a zakládání obchodních korporací. Zamýšlený zákon tak do budoucnosti slibuje řadu pozitiv. Nicméně bych však chtěl také upozornit i na potenciální komplikace spojené s navrhovanou úpravou. Je otázkou, zda by současných asi 450 notářských úřadů zvládalo nápor podnikatelů dožadujících se zápisu do obchodního rejstříku napříč celou republikou. Není také jasné, jak bude vyřešena odpovědnost za přímé zápisy a tak se mezi notáři a soudy mohou lehce vyskytnout spory o odpovědnost za provedené zápisy. A nakonec, i když má být proklamovaný přímý zápis notářem finančně výhodnější, není zatím dořešeno, zda se bude za tento úkon platit nějaký poplatek, respektive jaká bude jeho výše, a zda bude příjmem notáře nebo státu.

Přestože teď existuje ještě řada nezodpovězených otázek, domnívám se, že uvedený koncept je velmi ambiciózní a převažují u něj spíše výhody nad jeho možnými zápory, a tak by neměl být hned v počátku zavrhnut.

5.4 Odměna notáře za právní pomoc

Právní úprava odměny notáře za poskytování právní pomoci podle § 3 notářského řádu se diametrálně odlišuje od odměny za notářskou činnost. Část třetí notářského tarifu totiž v tomto případě odkazuje na zvláštní předpis, kterým je

advokátní tarif upravující odměnu advokátů za poskytování právních služeb⁶². Tento předpis je postaven na principu smluvní odměny, jíž podle ustanovení § 3 advokátního tarifu rozumíme ujednání o částce, za níž bude právní služba poskytnuta, anebo o způsobu jejího určení.

Na rozdíl od odměňování za notářskou činnost, která je praktickým výkonem státem svěřených pravomocí a kde je výše odměny a způsob jejího určení předem dán a nelze ji odchýlnými ujednáními modifikovat, koncepce smluvního odměňování umožňuje a vlastně předpokládá dohodu mezi notářem a jeho klientem o výši odměny za poskytnutí právní pomoci.

Nejčastěji asi půjde o pevnou částku za konkrétně provedené úkony právní pomoci (tzv. paušální odměna), může však být sjednána i jako časová odměna odvozená z počtu vynaložených hodin, nebo výjimečně odměna podílová - jako podíl na hodnotě věci, jež je předmětem právní pomoci.

Z komentáře k notářskému řádu⁶³ můžeme vyvodit určité znepokojení nad tím, že z kontrolní činnosti notářských komor vyplynuly časté případy, kdy provedené úkony v rámci právní pomoci nebyly notářem vyúčtovány, nebo smluvní odměna sice vyúčtována byla, ale z obsahu spisu nebylo patrné, jak byla stanovena a zda byly provedené úkony klientem vůbec požadovány.

⁶² Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)

⁶³ BÍLEK, P., DRÁPAL, L., JINDŘICH, M., WAWERKA, K. *Notářský řád a řízení o dědictví*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 417. ISBN 978-80-7400-181-9

Závěr

Při zpracovávání této diplomové práce jsem se dostal do styku s mnoha knižními publikacemi, časopiseckými a internetovými články. Z knih jsem kromě pražské vysokoškolské učebnice civilního procesního práva⁶⁴ hojně využíval také komentářovou literaturu k notářskému řádu i občanskému soudnímu řádu. Jako velice podnětný a přínosný zdroj mi sloužily články v časopisu českého notářství AD NOTAM, vydávaném Notářskou komorou České republiky. Zejména k sepsání čtvrté kapitoly o notářských zápisech se svolením k vykonatelnosti bylo třeba k lepšímu pochopení tématu nastudovat poměrně rozsáhlou judikaturu Nejvyššího soudu České republiky. Na základě těchto a řady dalších pramenů jsem se v této práci pokusil blíže vyjasnit postavení notářů v našem právním řádu a zdůraznit prvky jejich činnosti, které mají souvislost s civilním procesem.

Velkým přínosem pro mne při sepisování práce bylo rozpoznání a lepší pochopení základních principů notářství, právnické profese, která je v očích odborné i laické veřejnosti často považována za velmi konzervativní a uzavřenou. Uvědomil jsem si také, že rozsah činnosti notářů v naší zemi je větší, než by se mohlo na první pohled zdát. Do značné míry přesahuje pouhé sepisování notářských zápisů jako veřejných listin, jež by mělo být hlavním důvodem existence notářství. Z širokého okruhu prováděných úkonů jsem vybral ty druhy činnosti, ve kterých mají notáři, dle mého názoru, nejbližší napojení na civilní právo procesní. Jedná se o výkon soudního komisaře v řízení o dědictví, sepisování notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti, jež slouží jako exekuční tituly v případném následném vykonávacím (exekučním) řízení, a nakonec poskytování právní pomoci se zaměřením na založení a zápis obchodní společnosti či družstva v řízení rejstříkovém. Vedle podrobné analýzy každého z těchto institutů jsem se v mé práci vždy snažil o vysvětlení způsobu stanovení výše odměny notáře na praktických příkladech a také o vyhledání a zhodnocení navrhované právní úpravy.

V řízení o dědictví je důležitost příslušníků notářského stavu nezpochybnitelná. Notáři jsou této problematice znalí, v dědickém řízení působí v různých podobách už po

⁶⁴ WINTEROVÁ, A. et al.: *Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011. ISBN 978-80-7201-842-0

desetiletí a po novelizaci z roku 2009 mohou řízení ukončovat rozhodnutím ve věci samé. Ze třetí kapitoly této práce, popisující typický průběh řízení od pověření soudem až po jeho skončení a vypočítání odměny, vyplývá, že notář jako soudní komisař má na starosti celý průběh řízení o dědictví a dostává se do podobného postavení, jaké mívají v řízení soudci.

Situace je úplně odlišná u notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti, kterým jsem věnoval významnou část diplomové práce. Sepisování veřejných listin patří mezi klasické a základní činnosti notáře. Spojení s civilním procesem zde spatřuji hlavně v přesahu těchto zápisů do řízení vykonávacího (exekučního). Občanský soudní řád i exekuční řád je prohlašují za tituly, na základě kterých může být při splnění zákonných podmínek nařízen a proveden výkon rozhodnutí (exekuce), aniž by proběhlo nalézací řízení u soudu prvního stupně. Při studování poměrně bohaté judikatury k této problematice mě nejvíce zaujalo, jak velký je kladen důraz na dodržení všech formálních a obsahových náležitostí. Není-li totiž při sepisování notář dostatečně přesný a obezřetný, má to za následek nevykonatelnost notářského zápisu (jako exekučního titulu), čímž je vlastní účel jeho existence zmařen. Pokusil jsem se také vyrovnat s otázkou existence obdobných zápisů vytvářených soudními exekutory.

Opět ve zcela jiné pozici se nachází notář při poskytování právní pomoci svému klientovi. Tento druh činnosti by měl a priori náležet osobám oprávněným k výkonu advokacie. Proto také notářský řád moudře ukládá notářům podmínku souvislosti s notářskou činností. Z tohoto důvodu často poskytují notáři právní služby při zápisu údajů do obchodního rejstříku. Upoutalo mne, jak při právní pomoci notářů zůstávají stranou některé základní principy notářství, jako je zásada nestrannosti či fixně stanovená odměna. Rovněž mě v souvislosti s plánovanou rekonstrukcí občanského a obchodního práva zaujaly úvahy o umožnění přímého zápisu do obchodního rejstříku notářům.

Ze shora uvedených případů je zřejmé, že se notáři v rámci své činnosti někdy dostávají do postavení podobného funkci soudců, jindy zase mohou převažovat znaky charakteristické pro advokacii. Toto prolínání jednotlivých právnických profesí může být někdy nebezpečné a zákonodárce by měl důsledně dbát na to, aby jej umožňoval pouze v situacích, kdy je to ku prospěchu samotných občanů a okolností vyžadují

poskytnutí komplexních právních služeb. Nikoliv v případech, kdy lobby jednotlivých právnických povolání požaduje rozšíření kompetencí za účelem dosažení vyšších zisků.

Notáři, mající specifické postavení soukromých podnikatelů nadaných některými veřejnými pravomocemi státu, by měli sloužit svým klientům především preventivním působením směřujícím k předcházení sporů prostřednictvím sepisování veřejných listin. Vedle soudců, advokátů a soudních exekutorů by se tak měli společně starat o zajišťování lepší vymahatelnosti práva v České republice a zdravé právní prostředí.

Použité prameny a literatura

Knižní publikace:

BÍLEK, P., DRÁPAL, L., JINDŘICH, M., WAWERKA, K. *Notářský řád a řízení o dědictví*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1118 s. ISBN 978-80-7400-181-9

DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9

EDÍCIA IUSTITIA. *Občiansky súdny poriadok s judikaturou*. 1. Vydání. Bratislava: Iura Ed., 2007, ISBN 978-80-8078-174-3

EDÍCIA NOVELIZOVANÉ ZÁKONY V ÚPLNOM ZNENÍ S DOVODOVÝMI SPRÁVAMI. *Novelizovaný exekučný poriadok s dovodovou správou v úplnom znení*. 1999. ISBN 80-8057-172-4

KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, 658 s. ISBN 978-80-7400-179-6

KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 4., aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-127-7

MACKOVÁ, A. *Právní pomoc advokátů a její dostupnost*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, 240 s. ISBN 80-7179-457-0

MAZÁK, J. *Základy občianskeho procesného práva*. 4. podstatne prepracované a doplnené vyd. Bratislava: Iura Ed., 2009, 897 s. ISBN 80-807-8275-X

MIKEŠ, J., MUZIKÁŘ, L. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011, 432 s. ISBN 978-80-87212-79-0

PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. *Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2006, 548 s. ISBN 80-7357-149-8

SCHELLEOVÁ, I. *Notářství*. 1. vyd. Zlín: Živa, 1994, 228 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-901-7451-5

SCHELLEOVÁ, I. *Organizace justice a právní služby: vysokoškolská právnická učebnice*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2008, 215 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-808-7071-687

SCHELLEOVÁ, I. *Organizace soudnictví, notářství a advokacie: vysokoškolská právnická učebnice*. 1. vyd. Praha: Linde, 1997, 437 s. ISBN 80-720-1051-4

ŠTEVČEK, M. a kol. *Civilné právo procesné*. Bratislava: Eurokódex, 2010. 856 s. ISBN 978-80-89447-18-3

TOMAŠOVIČ, M. *Exekučný poriadok s komentárom*. Žilina: Eurokódex, 2006, 247 s. ISBN 80-88931-41-X

TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, xvi, 836 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-717-9489-9

WINTEROVÁ, A. et al.: *Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011, 712 s. ISBN 978-80-7201-842-0

Články:

BARTOŠ, J. Exekuce nařízená na základě notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti. AD NOTAM 4/2011, s. 12-14. [online] dostupné z: http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_4.pdf

BÍLÝ, V., BUREŠ, T. Zápisy se svolením k vykonatelnosti, pohyblivá úroková sazba a související rozhodnutí Nejvyššího soudu. [online] dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zapisy-se-svolenim-k-vykonatelnosti-pohybliva-urokova-sazba-a-souvisejici-rozhodnuti-nejvyssiho-soudu-57018.html?mail>

BOHÁČEK, M. Čemu (také) slouží exekuce na základě notářského zápisu se svolením vykonatelnosti. Právní rozhledy 9/2002. s. 422

DĚDIČ, J. Nástin věcného záměru zákona o obchodním rejstříku. [online] dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/zapis-do-obchodniho-rejstriku-pujde-rychleji/>

DĚDIČ, J. Úloha notářství a jeho přínos v právu obchodních korporací. AD NOTAM 6/2011, s. 14-22. [online] dostupné z: http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_6.pdf

FOUKAL, M. Považuji za problém a chybu, že nebyla provedena analýza dopadů nového občanského zákoníku. AD NOTAM 3/2012, s. 26-29. [online] dostupné z: http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2012_3.pdf

FOUKAL, M. Soudní moc by měla být zastřešena vrcholným orgánem. AD NOTAM 1/2012, s. 27-29. [online] dostupné z: http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2012_1.pdf

HAVEL, B. Postavení notáře v rekonfigurovaném obchodním právu. AD NOTAM 6/2011, s. 23-25. [online] dostupné z: http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2011_6.pdf

HOVORKA, M. Zápis do obchodního rejstříku půjde rychleji a levněji. Víme, co se chystá. [online] dostupné z:
<http://www.podnikatel.cz/clanky/zapis-do-obchodniho-rejstriku-pujde-rychleji/>

HRABOVSKÝ, J. Formy notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti. [online] dostupné z:
<http://www.epravo.cz/top/clanky/formy-notarskych-zapisu-se-svolenim-k-vykonatelnosti-60069.html?mail>

JINDŘICH, M. Úřední listina jako EET a notářský zápis jako titul pro výkon rozhodnutí. Právní zpravodaj 1/2006. s.12

JINDŘICH, M. Úvaha o smluvních exekučních titulech s důrazem na dohody o splnění nároku se svolením k vykonatelnosti a na pravidla jejich pořizování. AD NOTAM 4/2010, s. 17-21. [online] dostupné z:
http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2010_4.pdf

JINDŘICH, M. Veřejné listiny – stěžejní úloha notářství. AD NOTAM 1/2010, s. 3-8. [online] dostupné z:
http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2010_1.pdf

KLESLA, J. Podnikatelům se uleví. Firmu založí za chvíli, zapíšou ji i notáři. [online] dostupné z:
<http://byznys.ihned.cz/zpravodajstvi/c1-53504650-podnikatelum-se-ulevi-firmu-zalozi-za-chvili-zapisou-ji-i-notari>

KOUBA, V. Ještě jednou k notářským zápisům se svolením k vykonatelnosti. AD NOTAM 6/2009, s. 206-207. [online] dostupné z:
http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2009_6.pdf

KOVÁCS, K. Notárska zápisnica ako exekučný titul. ARS NOTARIA 1/1999, s. 18-23. [online] dostupné z:
http://www.notar.sk/ars/1_1999.doc

MAREŠOVÁ, M., BLÁHA, R. Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti. AD NOTAM 3/2006, s. 79-84. [online] dostupné z:
http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2006_3.pdf

PRÁVNÍ RÁDCE. Nový rejstříkový zákon by měl být brzy hotov. [online] dostupné z:
<http://pravniciradce.ihned.cz/c1-57650420-kratke-zpravy>

SCHELLE, K., SCHELLEOVÁ, I. Kapitola z dějin notářství. AD NOTAM 5/2003, s. 111-114. [online] dostupné z:
http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2003_5.pdf

SVOBODA, K. Kdy a jak přezkoumat notářský nebo exekutorský zápis. AD NOTAM 5/2009, s. 161-164. [online] dostupné z:
http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2009_5.pdf

ŠPIČKA, M. Novela notářského řádu rozšíří použití notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti. [online] dostupné z:
<http://www.epravo.cz/top/clanky/novela-notarskeho-radu-rozsiri-pouziti-notarskych-zapisu-se-svolenim-k-vykonatelnosti-55974.html>

WALTR, R. K exekuci na základě notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti. Právní rozhledy 1/2003. s. 38

WAWERKA, K. Nestrannost a nezávislost notáře, numerus clausus a územní organizace notářství. AD NOTAM 4/2003, s. 90-91. [online] dostupné z:
http://www.nkcr.cz/doc/adnotam/2003_4.pdf

Ostatní materiály:

Analýza možností právní úpravy obchodního rejstříku v novém rejstříkovém zákoně s návrhem řešení. [online] dostupné z:
<http://www.komora.cz/pomahame-vasemu-podnikani/pripominkovani-legislativy-2/nove-materialy-k-pripominkam-1/nove-materialy-k-pripominkam/28-12-analyza-moznosti-pravni-upravy-obchodniho-rejstriku-t-14-2-2012.aspx>

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. [online] dostupné z:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=537&CT1=0>

Plán legislativních prací vlády na rok 2012. [online] dostupné z:
http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/dokumenty/plan_legislativnich_praci_vlady_2012.pdf

Úřední sdělení ČNB ze dne 18. dubna 2006 o vydání třetí verze Pravidel pro referenční banky a výpočet (fixing) referenčních úrokových sazeb. [online] dostupné z:
http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2006/download/v_2006_03_20206610.pdf

Návrh zákona Národnej rady Slovenskej republiky, ktorým sa mení zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a ďalšie zákony. [online] dostupné z:
<http://www.ja-sr.sk/files/novela.doc>

Dovodova sprava k predkladanému návrhu novely zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a ďalšiech zákonov. [online] dostupné z:
<http://www.ja-sr.sk/files/dovodova%20spr%C3%A1va.doc>

Právní předpisy:

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 75/1871 ř.z. ze dne 25. července 1871

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii

Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

Zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty

Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů

Zákon č. 519/1991 Sb. ze dne 5. listopadu 1991, kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád

Zákon č. 233/2006 Sb. ze dne 25. dubna 2006, kterým se mění zákon č. 99/1963Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 7/2009 Sb. ze dne 11. prosince 2008, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zákon č. 323/1992 Z.z., o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok)

Zákon č. 233/1995 Z.z., o soudních exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov

Vyhláška ministerstva spravdnosti České republiky č. 37/1992 Sb. ze dne 23. prosince 1991, o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy

Vyhláška Ministerstva spravdnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)

Vyhláška Ministerstva spravdnosti č. 196/2001 Sb. ze dne 29. května 2001, o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví

Vyhláška Ministerstva spravdnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem

Vyhláška Ministerstva spravdnosti č. 250/2005 Sb., o závazných formulářích na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku

Vyhláška Ministerstva spravdnosti č. 414/2011 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku

Předpis Notářské komory České republiky, kterým se stanoví postup při vedení, správě a provozu Centrální evidence závětí (předpis o Centrální evidenci závětí)

Předpis Notářské komory České republiky, kterým se stanoví postup při vedení, správě a provozu Centrální evidence manželských smluv (předpis o Centrální evidenci manželských smluv)

Judikatura:

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. dubna 1999, sp. zn. 21 Cdo 2020/98

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. října 2000, spis. zn. 21 Cdo 267/2000

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. listopadu 2002, sp. zn. 20 Cdo 533/2002

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. července 2004, sp. zn. 20 Cdo 928/2003

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. března 2004, sp. zn. 20 Cdo 12/2003

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. června 2004, sp. zn. 20 Cdo 977/2003

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. listopadu 2004, sp. zn. 20 Cdo 2685/2003

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. srpna 2004, spis. zn. 20 Cdo 1232/2004

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. ledna 2005, spis. zn. 20 Cdo 207/2004

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. března 2005, sp. zn. 20 Cdo 2668/2004

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. října 2006, sp. zn. 20 Cdo 236/2006

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. října 2008, sp.zn. 20 Cdo 477/2007

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. března 2009, sp.zn. 20 Cdo 1214/2007

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 2910/2007

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. prosince 2008, sp. zn. 20 Cdo 3328/2007

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. srpna 2009, sp. zn. 20 Cdo 3555/2007

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. prosince 2009, sp. zn. 20 Cdo 3989/2007

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. října 2009, sp. zn. 20 Cdo 4758/2007

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. ledna 2009, sp. zn. 20 Cdo 453/2008

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 1. července 2011, sp. zn. 20 Cdo 2169/2009

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. května 2011, sp. zn. 20 Cdo 2814/2009

Resumé

Title: The notary and civil procedure

This thesis titled "The notary and civil procedure" deals with the role of notaries in the legal order of the Czech Republic. Notaries public have a long historical tradition in our country, even though the organization of their profession has changed over the years. General awareness of their profession, which is considered to be very conservative, is not too widespread. It was also one of the reasons, why I chose this topic from this field.

The aim of this work is to analyze the activities of notary, which are related to the civil procedural law and civil process, characterize the principles, which are typical for him and to clarify the position in which is the notary public while conducting each task.

This thesis is divided into five chapters. First of them, except a brief history, explains basic concepts such as notary and notary office. This is followed by a description of the fundamental notary principles, assumptions for the appointment and organization of their profession.

In the first half of the second chapter are summarized all activities of notaries in the Czech Republic under the current Law on Notaries. The civil process is defined in the rest of the chapter; it connects with the role of the notary to form a logical basis for the following three chapters describing the specific activities.

The third chapter, which is divided into four sections, is devoted to the role of notary public in inheritance proceeding. The first part focuses on the process of commission by court to enable the notary performing acts in inheritance proceeding as a court commissioner. It is followed by the outline of a typical inheritance proceeding with a focus on notary aspects. After explaining the method of calculating remuneration of notary public, the chapter ends with a short summary.

Chapter Four is the largest and analyzes notarial deeds under which can be directly ordered and carried out executory proceeding. After explaining the basic aspects of this institute, all three types of notarial acts are characterized. The end of the

chapter includes comparison with similar directly enforceable entries, written by judicial executors and future legislation in this area.

The final chapter is devoted to providing legal assistance by notary public, particularly in relation to the establishment of companies and process of registration in the Commercial Register. There are also calculation of remuneration of notary public and evaluation of the proposed legislation described in this chapter.

While elaborating this work, I have used a number of books and articles in professional journals. I had also read quite extensive recent case law. I consider it very useful that while writing this thesis, I extended my knowledge in the area of the notary and mastered fundamental principles governing the activities of notaries. Last but not least, I have tried to find and evaluate the legislation, which will be adopted in the future.

The main contribution of notaries public is to provide legal certainty of their clients and preventive work leading to avoiding litigation by drafting public documents. The content of this thesis shows that in addition to this activity, notaries also play an important role in the field of civil procedural law. While performing notarial activities, their position sometimes resembles the position of a judge and sometimes rather the status of lawyers. In every way, notaries public hold very important place within the division of the legal professions.

Key words: notary, civil procedure, inheritance proceedings, execution, legal assistance

Klíčová slova: notář, civilní proces, řízení o dědictví, exekuce, právní pomoc